

Усім — про все

СВІТ

<http://svit11.wordpress.com>

**НАЙЦІКАВІША
ГАЗЕТА
ДЛЯ КОЖНОГО
З ВАС
Чернігівщина.
Україна. Світ**

-інфо

ЧЕРНІГІВСЬКА ОБЛАСНА ГАЗЕТА

Виходить з лютого 2012 року

№248 3 СЕРПНЯ 2023 РОКУ

ЦІНА 8 ГРИВЕНЬ

На захист України

Газета продовжує хроніку війни, що її друкує всі останні місяці.

19 липня

Росіяни пошкодили в Україні вже 664 об'єкти культурної спадщини. Як повідомляє Міністерство культури та інформаційної політики, яке фіксує такі втрати, кількість знищеної спадщини продовжує зростати.

Україна звільнила більше території за місяць, ніж РФ захопила за рік. Про це заявив голова британської служби зовнішньої розвідки МіГ Річард Мур.

Росія атакувала безпілотниками «Шахед» Чернігівську область. Повідомляє голова Чернігівської ОВА В'ячеслав Чаус: «Цієї ночі Семенівку ворог нещадно атакував дронами-камікадзе типу «Шахед». Є влучання в житлові будинки. Кількість потерпілих уточнюється. Триває відселення мешканців». Він додав, що росіяни били і по Новгород-Сіверській ТГ – з артилерії, РСЗВ, міномета, ймовірно некерованими авіаційними ракетами, запущеними з вертольота.

20 липня

Євросоюз продовжив санкції проти Росії ще на шість місяців. Рада ЄС продовжила до 31 січня 2024 року обмежувальні заходи, які спрямовані на окремі сектори економіки Росії. Цей пакет санкцій, що вперше запровадили у 2014 році, значно розширили, починаючи з лютого 2022 року. Нині санкції включають, зокрема, обмеження на торгівлю, фінанси, технології та товари подвійного призначення, промисловість, транспорт та предмети розкоші. Також охоплюють заборону на імпорту або передачу морським транспортом сирої нафти та певних нафтопродуктів з Росії до ЄС, відключення від системи SWIFT кількох російських банків. Євросоюз застосовує різні види заходів до Росії. Це і обмеження економічних відносин з незаконно анексованим Кримом та непідконтрольними уряду України територіями Донецької та Луганської областей; індивідуальні обмежувальні заходи (заморожування активів та обмеження на поїздки) щодо широкого кола фізичних та юридичних осіб.

Німеччина передала Україні нову партію військової допомоги. У тому

числі 10 танків Leopard 1 A5 та додаткові 20 кулеметів MG3, які використовуються на Leopard 2, Marder і DACHS (загалом передали вже 138 одиниць), близько 1300 снарядів, ще одну систему наведення мостів, 12 трейлерів, 10 наземних радіолокаційних станцій, на додачу до восьми переданих раніше; ще 16 вантажівок, чотири машини для прикордонників, ще сотню тисяч індивідуальних тактичних аптечек.

Російський Міщанський суд заарештував до 18 вересня Ігоря Стрелкова (справжнє прізвище Гіркін) за обвинуваченням у «закликах до екстремізму». Нині він став критиком влади, що є черговим проявом чвар у Росії. Але цетої самий Гіркін, полковник російської ФСБ, котрий командував російським десантом, що захопив влітку 2014 року місто Славянськ на Донеччині. Потім вони брали участь у захопленні Донецька. За підтримки цих військових і починався заколот сепаратистів на Донбасі. Кримінальну справу проти Стрелкова (Гіркіна) порушили 18 липня.

Українські десантники вперше показали танк Challenger 2 у дії. Десантно-штурмові війська ЗСУ мають на озброєнні один із кращих сучасних танків в світі – британський Challenger 2 та ефективно його використовують. Десантники показали маневри наданого Британією озброєння. Танк відзначається чудовою прохідністю, маневреністю, вогневою потужністю – до 10 км, має нічний приціл, лазерний далекомір.

Росіяни зруйнували Спасо-Преображенський собор в Одесі. Вночі 23 липня внаслідок чергової росіян в Одесі було зруйновано Спасо-Преображенський кафедральний собор. Також зруйновано ряд інших пам'яток історії та архітектури, житлові будинки.

Україна вже звільнила 50% захоплених РФ з лютого 2022 року територій. Про це заявив Державний секретар США Ентоні Блінкен. У Держдепі США уточнили, що, враховуючи територію окупованого Росією Криму, Україна повернула близько 45% захоплених територій. Без урахування Криму, після 2014 року Україна відвоювала 61% своїх територій.

Атака безпілотників на Москву 24 липня була спецоперацією Головного

управління розвідки Міністерства оборони України. Це повідомили в ГРУ. Всі запущені розвідкою дрони досягли Москви. Було пошкоджено будівлю поруч з Міністерством оборони РФ, московський бізнес-центр.

Міністерство оборони Іспанії повідомило про відправлення Україні партії гуманітарної та військової допомоги. Вантаж складається з чотирьох танків Leopard 2A4 на додачу до шести Leopard 2 з тими ж характеристиками, які вже були передані українській стороні. Крім того, Іспанія відправила десять броньованих автомобілів TOA M-113, десять вагонів, броньований багатопільовий автомобіль – для ЗСУ і прикордонників. Також машини швидкої допомоги.

25 липня

Путін попередив за 2 – 3 дні, але був «паралізований» після його початку. Про це повідомила газета «The Washington Post», із посиланням на оцінку розвідки, надану виданню, а також українських та європейських посадовців, представників НАТО, співбесідника з російських дипломатичних кіл, які говорили на умовах анонімності. Після попередження були вжиті заходи для посилення безпеки на кількох стратегічних об'єктах, включаючи Кремль, де збільшили штат охорони Путіна і роздали більше зброї. Однак жодних інших заходів не було вжито. За словами європейського посадовця, «Потім, коли це почало відбуватися, був параліч на всіх рівнях... Був абсолютний жах і розгубленість. Довгий час вони не знали, як реагувати». Путін був паралізований, і більшу частину дня 24 червня не віддав жодного наказу.

Європейська комісія виділила Україні черговий транш макрофінансової допомоги розміром 1,5 мільярда євро. Президентка Єврокомісії Урсула фон дер Ляйен засудила російські удари по українській інфраструктурі для зберігання та експорту зерна. Перший транш макрофінансової допомоги від ЄС у розмірі 3 млрд євро із загалом 18 млрд євро Україна отримала у січні.

США надають Україні черговий пакет зброї вартістю \$400 мільйонів. Це вже 43-й транш з лютого 2022 року.

Допомога включає, зокрема, додаткові боєприпаси для систем Patriot і NASAMS і комплексів HIMARS, зенітні комплекси Stinger, протитанкові комплекси Javelin, 32 бронетранспортер Stryker, 155-мм та 105-мм артилерійські снаряди, а також 120-мм та 60-мм мінометні міни, ракети TOW, авіаційні ракети Hydra-70, тактичні аеронавігаційні системи, підривні боєприпаси для подолання перешкод, понад 28 мільйонів набоїв до стрілецької зброї та гранат, прилади нічного бачення та тепловізійні системи, а також запчастини. Загальна сума військової допомоги США Україні з початку повномасштабного вторгнення становить понад 43,7 мільярда 2

Триває передплата на нашу газету на 2023 рік

Усі поштові відділення й листоноші області ведуть передплату на «Світ-інфо» на будь-який термін і на будь-яку адресу в області.

Передплатний індекс «Світ-інфо» — 86514

Основні теми газети:

- Події в області, Україні і світі.
- Політика, соціальні проблеми, екологія.
- Публікації раніше невідомої нам історії України, СРСР.
- Проза і поезія відомих письменників світу.
- Культура, мистецтво, спорт.
- Корисні поради.
- У світі цікавого.

«Світ-інфо» — газета для кожного з вас!

Передплатна ціна — без змін:
16 гривень на місяць.

Долучайте нових читачів

Прочитавши нашу газету, покажіть її друзям, знайомим, колегам, запропонуйте також передплатити.

Хроніка терору

Зазначи все нових поразок на фронті, Росія вдається до відкритого терору проти українських територій, обстрілу їх ракетами, артилерією. Ось хроніка лише за одну добу, від 29 липня до ранку 30. Російські окупанти обстріляли дев'ять областей України з мінометів, артилерії та авіації, внаслідок обстрілів загинули цивільні люди.

Чернігівщина. За добу – 16 обстрілів (214 вибухів). Ворог бив із мінометів, ракетних систем залпового вогню, артилерії. Семенівська громада Новгород-Сіверського району: обстріли із мінометів у напрямку сіл Миколаївка, Леонівка, Блешня, Янжулівка, Орликівка, Мхи, із артилерії – у напрямку села Мхи. Новгород-Сіверська громада – із мінометів та АГС у напрямку села Грем'яч, із САУ – у напрямку села Михальчина Слобода. Сновська громада Корюківського району – із мінометів у напрямку села Ключи, із артилерії – біля села Хрінівка. Також ворог застосував РСЗВ по Семенівській громаді; вибухи зафіксовано біля сіл Блешня, Орликівка (тут горіли 4 будівлі та господарчі споруди).

Сумщина. Вночі та вранці зафіксовано 14 обстрілів (83 вибухи). Ворог обстріляв 12 населених пунктів у Краснопільській, Хотинській, Шалигінській, Середино-Будській, Путивльській громадах. Протягом дня ворог здійснив 25 обстрілів. Зафіксовано 122 вибухи. Обстріляно 17 населених пунктів у 9 громадах. Ракетний удар по закладу освіти в Сумах. За попередніми даними – одна людина загинула, 5 поранено.

Дніпропетровщина. Вночі агресор обстріляв Нікопольщину чотири рази. Бив по Нікополю, Марганецькій та Мирівській громадах. А на Криворізький район противник скерував два шахе-ди. Їх збили оборонці неба з ПвК «Південь».

Запорізька. В результаті ракетної атаки рашистів по обласному центру загинули 32-річна жінка та 45-річний чоловік. Двох жінок з ушкодженнями доставлено в лікарню. За минулу добу ворог наніс 77 ударів по 20 населених пунктах Запорізької області. Артилерійські обстріли прийшлися по території Оріхова, Залізничного, Левадного, Новодарівки, Білогір'я, Малинівки, Кам'янського, Степового та інших прифронтових сел.

Харківщина. На Слобожанському напрямку противник здійснив мінометні та артилерійські обстріли населених пунктів Уди Богодухівського району, Козача Лопань Харківського району, Охрімівка, Тихе та Огірцеве Чугуївського району.

Луганщина. Масовані ворожі удари витримали Невське та Білогорівка. За добу противник здійснив 105 обстрілів (557 снарядів).

Донецьчина. Рашисти обстріляли 7 населених пунктів: Часів Яр, Торецьк, Авдіївка, с. Андріївка, с. Благодатне, с. Птиче, с. Новоукраїнка. Пошкоджено 5 житлових будинків, приміщення ЦМЛ, 2 господарчі споруди.

Миколаївщина. Ворог завдавав артилерійських ударів по м. Очаків Очаківської громади. Рашисти здійснили артилерійський обстріл акваторії громади.

Херсонщина. За добу по області противник здійснив 69 обстрілів (313 снарядів), з них по м. Херсон – 11 обстрілів (44 снаряди).

На захист України

1 **26 липня**
В Україні через військову агресію Росії зруйновано 180 шкіл, понад 1,3 тис. навчальних закладів пошкоджено. Про це повідомило Міністерство освіти та науки. Український уряд виділив 1,5 млрд грн на облаштування укриттів до нового навчального року. Серед 13 тисяч шкіл до очного навчання нині можуть повернутися лише 9 тисяч. Міністерство рекомендує повернутися до офлайн-навчання вишам з дотриманням вимог безпеки.

Італійський Сенат проголосував за визнання Голодомору 1932 – 1933 років геноцидом українського народу. Сенатори в резолюції зазначили, що у 1932 – 1933 роках СРСР «навмисно спровокував голод, який спричинив мільйони смертей, переважно селян та дрібних землевласників», серед цивільного населення України.

«Пам'ять про Голодомор та радянські злочини проти українського народу набуває ще більшого значення сьогодні у світлі російського вторгнення та нової спроби стерти українську національну ідентичність», підкреслюється в документі.

27 липня
Вночі російські окупанти завдали ракетного удару по портовій інфраструктурі Одеської області. Влучанням в одну з адмінбудівель порту вбито цивільного співробітника. Пошкоджено обладнання одного з вантажних терміналів, знищено будівлю охорони та два автомобіля. Ракети «Калібр» окупанти випустили з підводного човна в акваторії Чорного моря на критично малій висоті, що ускладнило виявлення.

Офіс президента заблокував виїзд за кордон нардепам і чиновникам. Після низки скандалів із «відраженнями» нардепів на люксові курорти влада заблокувала виїзд за кордон народним депутатам і чиновникам і допрацюватиме законодавство, яке регулює відраження і відпустки за кордоном.

Православна церква України затвердила перехід на новоюліанський календар, що збігається з григоріанським (так званим новим стилем). Перехід буде з 1 вересня 2023 року. Рішення ухвалене під час Помісного Собору ПЦУ, вищого органу керівництва церквою, 27 липня. Помісний Собор засвідчила готовність до діалогу, мета якого – «досягнення єдності українського Православ'я навколо Київського престолу на засадах Томосу про автокефалію».

З переходом на новоюліанський календар для нерухомих свят, ПЦУ відзначатиме Різдво 25 грудня, а не 7 січня. Покрову – 1 жовтня, Водохреще – 6 січня, а День Святого Миколая – 6 грудня.

Святкування рухомого

Великодня і прив'язаних до нього свят залишаться без змін. Водночас парафії та монастирі, які бажають дотримуватися старого календаря, матимуть цю можливість. «Календарна реформа відбудеться без примусу, поступово і усвідомлено», пояснили у ПЦУ. Раніше Українська греко-католицька церква також ухвалила рішення про перехід на новий календар.

28 липня
Німеччина передала нову партію військової допомоги для України, яка включає зенітні самохідні установки Gerard і боеприпаси до них. Зокрема, Україні передали шість ЗСУ Gerard і понад 15 тисяч боеприпасів до них. Також у новий пакет допомоги входять 10 гусеничних всюдиходів Bandvagn 206, 20 розвідувальних БПЛА RQ-35 Heidrun, 13 розвідувальних дронів Vector, 8 карет швидкої допомоги.

Володимир Зеленський підписав указ про перенесення Дня української писемності, Дня українського козацтва, Дня усиновлення та деяких інших свят. Тепер День української писемності та мови відзначатимуть 27 жовтня замість 9 листопада. День українського козацтва буде першого жовтня, а не 14-го, День хрещення Київської Русі-України – 15 липня замість 28-го. День Української Державності припадатиме на 15 липня замість 28-го, відповідно до новоюліанського церковного календаря.

Кабмін затвердив постанову про початок навчального року-2023 під час воєнного стану. Освітній процес в Україні почнеться 1 вересня 2023 року і триватиме до 28 червня 2024 року, повідомив прем'єр-міністр України Денис Шмигаль на засіданні уряду. Обласним військовим адміністраціям та засновникам закладів освіти доручили організувати початок навчального року залежно від безпекової ситуації на місцях. «Хочу наголосити! Найголовніше – це питання безпеки дітей та освітнього процесу. Побудова комфортних і якісних укриттів – це питання номер один, яке ми ставили перед громадами», сказав Шмигаль. Для будівництва укриттів Кабмін виділив 1,5 млрд гривень.

30 липня
Президент Володимир Зеленський назвав неминучим і справедливим процесом те, що війна поступово повертається на територію Росії. «Російська агресія зазнала банкрутства на полі бою. Сьогодні вже 522-й день, як триває так звана «спеціальна воєнна операція», яку російське керівництво розраховувало на тиждень-два.

Україна стає міцнішою. Поступово війна повертається на територію Росії – до її символічних центрів і військових баз, і це неминучий, природний та абсолютно справедливий процес».

31 липня
Командувач Національної гвардії Олександр Півненко зазначив, що командири «Азова» будуть задіяні в подальших бойових діях проти російського агресора. Півненко призначили на посаду 8 липня 2023 року, в день, коли з Туреччини повернули командирів «Азова». **Пряма мова:** «Денис (Прокопенко на позивний «Редіс»), він же обіймає якусь посаду. Вони обороняли Маріуполь, ще деякі в них були задачі не в складі бригади, а в складі батальйону тактичної групи. Вони готуються і будуть виконувати завдання, як і всі інші».

Росіяни атакували Кривий Ріг на Дніпропетровщині двома балістичними ракетами. Одна влучила у 9-поверховий житловий будинок, інша – у 4-поверховий навчальний заклад. Виникла пожежа. 3-під руйнувань діставали постраждалих. Внаслідок цього терористичного акту росіян загинуло 6 людей, серед яких дитина, також 75 людей поранено.

Росіяни депортують українських дітей. Російська уповноважена з прав дитини Марія Львова-Белова відзвітувала, що з початку вторгнення в Україну окупанти вивезли до Росії понад 700 тисяч українських дітей. При цьому заявляє, що, мовляв, більшість українських дітей вивезли до Росії з батьками чи іншими родичами.

Депортація українських дітей до Росії – це воєнний злочин. За підозрою в скоєнні цього злочину Міжнародний кримінальний суд у Гаазі видав ордер на арешт Володимира Путіна та Марії Львової-Белової.

Україна отримала черговий грант від США через Цільовий фонд багатьох донорів Світового банку у розмірі 1,25 мільярда доларів. Про це повідомляє Міністерство фінансів України. Зазначено, що цього року Україна вже отримала 8,45 млрд дол грантових коштів прямої бюджетної підтримки від США. Від початку великої війни - 20,4 млрд дол грантових коштів від Сполучених Штатів. «Безповоротна фінансова допомога від Сполучених Штатів є надзвичайно важливим елементом у підтримці Держбюджету України під час опору повномасштабній агресії РФ», зазначив міністр фінансів Сергій Марченко. Черговий грант допоможе українському уряду відшкодувати пріоритетні видатки соціальної та гуманітарної сфери.

Втрати російських агресорів із 24.02.22 по 01.08.23 орієнтовно склали: особового складу – близько 246690 осіб; танків – 4216; бойових броньованих машин – 8205; артилерійських систем – 4839; ракетних систем залпового вогню – 699; засобів ППО – 462, літаків – 315, гелікоптерів – 311; безпілотних літальних апаратів оперативного-тактичного рівня – 4027; крилатих ракет – 1347; кораблів/катерів – 18; автомобільної техніки та автоцистерн – 7324; спеціальної техніки – 718.

Лауреати Шевченківської премії 2023 року

Президент Володимир Зеленський оголосив лауреатів Національної премії України імені Тараса Шевченка за 2023 рік. Відповідний указ з'явився 28 липня.

«Присудити Національну премію України імені Тараса Шевченка 2023 року:

Калитко Катерині Олександрівні, поетесі – за книгу поезій «Орден мовчальниць»;

Компаніченку Тарасу Вікторовичу, Бережнюку Максиму Павловичу, Данилейку Северину Володимировичу, Криську Ярославу Андрійовичу, Охрімчуку Сергію Михайловичу, виконавцям гурту «Хорея Козацька» – за авдіоальбом «Пісні Української революції»;

Назаренку Михайлу Йосиповичу, літературознавцеві – за книгу «Крім «Кобзаря». Антологія української літератури. 1792 – 1883» у двох частинах;

Портнікову Віталію Едуардовичу, журналістові – за публіцистичні статті та виступи останніх років;

Цілик Ірині Андріївні, режисерці – за документальний фільм «Земля блакитна, ніби апельсин».

Цьогоріч розмір Шевченківської премії складає 429 тисяч гривень.

Також в цьому документі президент оголосив новий склад Шевченківського комітету, який обиратиме переможця Національної премії імені Шевченка наступні три роки.

Ще 22 травня Зеленський призначив головою комітету колишнього міністра культури (з 27 лютого до 2 грудня 2014 року та з 14 квітня 2016 року до 29 серпня 2019 року), Народного артиста України, актора театру, кіно Євгена Нищука.

До складу комітету, крім голови, входять ще 16 членів. Серед них, зокрема, президент Асоціації театральних критиків України Сергій Васильєв, письменник, нині волонтер Андрій Любка, музикант, вокаліст групи ТНМК Олег (Фагот) Михайлюта, письменниця Олеся Мудрак-Ковалів, президент Національної академії мистецтв України Віктор Сидоренко, лауреати Шевченківської премії – диригент, художній керівник Національного заслуженого академічного симфонічного оркестру України Володимир Сіренко, композиторка Богдана Фроляк, солістка Національного академічного театру опери та балету України імені Т. Шевченка Анжеліна Швачка.

Лауреатів головної творчої премії держави визначає Шевченківський комітет, призначений президентом, а офіційно звання присуджується указом президента.

Крім того, Зеленський доручив комітету провести конкурс на здобуття Шевченківської премії 2024 року серед творів літератури і мистецтва, публіцистики і журналістики, присвячених героїчній боротьбі Українського народу під час збройної агресії Російської Федерації проти України. В указі зазначено, що для цього конкурсу положення щодо строку опублікування творів не пізніше як за півроку до їх висунення на здобуття премії, не застосовується.

Саме цей момент став основною причиною ситуації з невчасним присудженням премії 2023 року.

Шевченківський комітет хотів призначити премію в новій для нагороди номінації: за твори, присвячені боротьбі України за свою незалежність у війні з російськими агресорами. В тому числі і новим творам. Але це йшло врозріз з положенням про премію, за яким твори мають бути оприлюднені не пізніше як за півроку до визначення лауреатів, тобто до дня народження Шевченка – 9 березня. Відтак – до 9 вересня попереднього року. Були й інші претензії до комітету.

11 березня комітет оприлюднив своє рішення про лауреатів 2023 року, але чомусь не по всіх номінаціях.

Внаслідок цих перипетій голова комітету Юрій Макаров і сам комітет за кілька дні подали у відставку.

А зараз детальніше про нових лауреатів, по номінаціях.

«Література»

Поетеса, перекладачка, лауреатка конкурсів «Гранослов» та «Привітання життя» імені Богдана-Ігоря Антонича, премій «Книга року BBC – 2017» та «ЛітАкцент Року» (2019) Катерина Калитко. Відзначена за збірку поезій «Орден мовчальниць», що вийшла 2021 року у видавництві Meridian Czernowitz.

«Літературознавство і мистецтвознавство»

Критик і письменник-фантаст Михайло Назаренко. Автор низки праць, присвячених життю і творчості Тараса Шевченка. Доцент Інституту філології КНУ імені Тараса Шевченка. Премію присудили за книгу, що вийшла у видавництві Laurus 2021 року.

«Публіцистика і журналістика»

Лауреат – журналіст, публіцист, телеведучий Віталій Портников.

«Музичне мистецтво»

Київський гурт стародавньої музики «Хорея Козацька» виконує пісні різних епох (від пізнього середньовіччя до кінця XX століття) та жанрів (думи, історичні, героїчні та повстанські пісні, гімни, пералми, канти, духовні концерти). Альбом «Пісні Української революції» присвячений 100-річчю Української революції та вийшов у 2019 році. Авторами більшості пісень з альбому є класики української літератури: Олександр Олесь, Грицько Чупринка, Микола Вороний, Христя Алчевська тощо. Серед композиторів – Кирило Стеценко, Микола Леонтович, Олександр Кошиць, Яків Степовий, Павло Саниця, Костянтин Богуславський, Левко Ревуцький.

«Кіномистецтво»

Письменниця, сценаристка, кінорежисерка Ірина Цілик. Також є авторкою поетичних збірок та дитячих видань. Відзначили за її режисерський дебют – документальну стрічку «Земля блакитна, ніби апельсин». Цей фільм, що розповідає про родину, яка живе в «червоній зоні» Донбасу, де який рік поспіль триває війна, розв'язана Росією, мав світову прем'єру на американському кінофестивалі Sundance. Тут отримав нагороду за найкращу режисуру. Європейська прем'єра відбулася на Берліналі у програмі Generation 14+, українська – на фестивалі Docudays, де фільм отримав дві нагороди.

Державність України

Президент України Володимир Зеленський виступив 28 липня з нагоди Дня української державності під стінами Михайлівського Золотоверхого монастиря в Києві та нагородив українських захисників. У промові він, зокрема, зазначив наступне.

«Сьогодні ми відзначаємо День державності – вже вдруге в умовах повномасштабної війни. Всі прагнемо, щоб наступного року ми відзначали цей день так само у вільній столиці, але вже з перемогою.

... Більш ніж тисячолітня історія нашої державності говорить про те, що потрібно саме перемагати. Не зупинятися, а перемагати, не торгуватися, а перемагати, не поклатися на примхи долі, а перемагати і будувати таку сильну державу, щоб її потенціал та здатність себе захистити, віра наших людей у себе, зброя в руках українців та єдність усіх разом в державі гарантували збереження державності України та неповторення агресії проти нашої держави.

Ми не віримо, що Росія не захоче повернутися з агресією навіть після того, як ми виженемо окупантів з усієї нашої землі. Але перемога України може і має бути такою, щоб будь-які спроби ворога повернутись не йшли далі хворої фантазії тих божевільних, що виношують подібні плани. Саме наша державність є нашою відповіддю на потребу в безпеці та мирі для України».

На заході також були присутні голова Верховної Ради Руслан Стефанчук, прем'єр-міністр Денис Шмигаль, міністр оборони Олексій Резніков, головнокомандувач ЗСУ Валерій Залужний, очільник МВС Ігор Клименко, очільник ГУР Кирило Буданов, секретар РНБО Олексій Данилов, голова Офісу президента Андрій Єрмак та інші посадовці.

Вибух в Оленівці із загибеллю наших військовополонених

Генпрокуратура України назвала причину вибуху в Оленівці: росіяни використали термобаричний гранатомет.

Вибух на тимчасово окупованій території у виправній колонії в с.мт Оленівка, де знаходилися українські військовополонені, рік тому був спричинений застосуванням реактивного термобаричного гранатомета. Це повідомив Офіс генерального прокурора. У кримінальному провадженні, розпочатому 29 липня 2022 року після нічного теракту росіян, досліджуються факти загибелі внаслідок вибуху та отримання поранень різного ступеню тяжкості у період часу з 22.00 год. 28. 07. 2022 по 01.00 год. 29.07.2022 військовослужбовцями Сил оборони України, що утримувалися на території колишньої виправної колонії № 120 в Оленівці.

В ході досудового розслідування проведено комплексну експертизу зброї та слідів і обставин її використання. Також було ідентифіковано 33 особи з числа загиблих внаслідок вибуху в колонії Оленівки, тіла яких повернуто на підконтрольну Україні територію. Допитано як потерпілих 13 військовослужбовців, яких вдалося повернути на підконтрольну Україні територію і які утримувалися в одному із приміщень колишньої виправної колонії, де стався вибух.

В ніч з 28 на 29 липня минулого року окупанти підступно вбили щонайменше 53 захисників Маріуполя. Росіяни підірвали барак в Оленівці, куди напередодні перевели 193 військовополонених азовців

Росія як антонім демократії

Застереження для тих, хто вірить у можливість демократичної Росії в імперських кордонах

Багато хто на Заході досі вірить у те, що може існувати демократична Росія, Росія – односторонній партнер. Сама ж Росія століття поспіль своїми діями послідовно заперечує цю тезу. Однак мрійників це не переконує.

Подивимося правді в очі: **демократична Росія неможлива.**

Річ у тім, що демократія несе в собі смертельну для імперії дозу справедливості. А Росія – імперія до мозку кісток. Де все тримається на брехні та примусі.

Росія не здатна демократизуватися, не припинивши при цьому бути імперією. А отже, не припинивши бути Росією в тих кордонах, до яких ми звикли.

Ті, хто закликає за будь-яку ціну зберегти «звичну» Росію, по суті, пропонують зберегти й всю ту несправедливість та брехню, на якій вона тримається. Загалом вони закликають зберегти імперію, яка оголошує війну європейській цивілізації щоразу, тільки-но у неї стає на це сил.

Навіщо вкотре рятувати того, хто прагне тебе вбити?

Помиляються і шукачі компромісів. Компромісіве рішення вигідні лише імперії. Дозована демократія – не є демократією.

Досвід 90-х довів, що **обережна демократизація – це лише перепочинок для імперських сил.** Надто нерішуче інвестувалися у «повільний демократичний поступ Росії», Захід дозволив прийти до влади новим, ще більш упоритим імперцям. І зараз пожинає плоди цієї політики: світ знову балансує на краю прірви.

Не обманюйтесь, ви не зможете вовка їсти городину. Багато десятиків поколінь селекції, звісно, можуть значно збільшити частку рослинної їжі в раціоні цих тварин і змінити їхні поведінкові моделі, але це вже будуть не вовки.

Не варто триматися і за утопію демократизованої Росії у нинішніх кордонах. Вони будуть іншими.

Несправедливість є основою російської імперської ідеології та політичної практики.

Російський правлячий клас споконвіку вважав чесність слабкістю, а підлість – чеснотою. І на повну використовував і надалі використовує ці «конкурентні переваги». Саме так Росія й отримала контроль над більшістю своїх теперішніх територій.

За останні п'ять століть Росія, захоплюючи сусідні країни, збільшувалася у 52 рази. Для тих, хто звик вірити російським офіційним особам, які голосно заперечують криваву московську колонізацію, нагадаємо хронологію.

У XVI столітті росіяни захопили Казанське ханство, Чувашію, Мордовію, Удмуртію, Марій Ел, Башкірію, Астраханське ханство, Ногайську орду, Сибірське ханство і шість держав Сибіру.

У XVII столітті імперія захопила Бурятію, решту територій Сибіру й Далекого сходу та Лівобережну Україну.

У XVIII столітті – частину ни-

нішнього Казахстану, Алтай, Іжорію, Естонію, Литву, Білорусь, Південну, Центральну та частину Західної України, Кримське ханство, Алеутські острови та Аляску.

У XIX столітті – Грузію, Арменію, Азербайджан, Черкесію, Дагестан, Чечню, решту Казахстану, Киргизстану, Туркменістану, Таджикистану, Узбекистану, Бесарабію, Фінляндію та частину Польщі.

У XX столітті імперія поглинула решту територій України й Білорусі та Східну Прусію. Захоплювали зазвичай жорстоко, заливаючи «нові території» кров'ю й випалюючи всіх незгодних.

Захоплювали не лише зброєю, а й «хитрістю» – укладаючи вигідні для «союзників» угоди, які невдовзі брутально порушувались росіянами, тож друга сторона договору раптово ставала власністю імперії.

Ресурси завойованих територій нещадно експлуатувалися і до сьогодні дозволяють метрополії жити у своє задоволення, а правлячому класу дають змогу зберегти панівне становище.

Росіяни люблять тиснути на совість європейцям, нагадуючи про схожі практики західних імперій. Європейці чомусь ведуться, не зважаючи на те, що для їхніх країн все це – давно відрефлексована історія. Тоді як для Росії це досі сьогоденна політична практика і, більше того, візія майбутнього.

Всередині країни все так само кепсько. **Росія не належить росіянам.** В тому сенсі, що переважна більшість ошукані правлячою елітою і змушені працювати на неї «за міску пахльобкі».

У Росії немає вільних виборів, влада узурпована і не служить інтересам народу. Права та свободи скасовані. Брати участь в урядуванні, впливати на політику та навіть критикувати дії влади росіянам заборонено. Всіма ресурсами країни розпоряджається у власних інтересах нечисленна правляча еліта.

Це не про спадковість. **Росіяни не мають якихось біологічних особливостей, які б змушували їх терпіти приниження з боку «бояр» і брати участь у злочинах імперії. Це про середовище, яке створене тамтешньою владою для того, щоб контролювати суспільство на цій величезній різномірній території.**

Всі ті вчинки росіян, які шокують і лякають світ останніми роками, робляться завдяки якостям, що виховані цим середовищем – державному насильству та брехні. Схоже, в силу культурних, релігійних та економічних протиріч різних територій імперії, це єдиний ефективний інструмент урядування. Тільки грубою силою та брехнею можна стримати центробіжні сили, що ними вагітна імперія.

Ті, хто планує демократизувати Росію від Калінінграда до Владивостока – мрійники.

Зберегти Росію від розпаду – значить зберегти всю ту не-

справедливість і брехню, на якій вона тримається.

Демократія – антонім імперської Росії. Демократія розчиняє і вимиває клей брехні, на якому тримається будівля імперії. Від чого та розсипається на цеглини.

Якщо ви переймаєтесь втраченою контролю над найбільшим у світі ядерним арсеналом, то спитайте себе: а чи дійсно його контролює зараз?

На кого вплинути простіше: на декількох очільників маленьких країн без імперських амбіцій, що мають незначну кількість носіїв ядерної зброї? Чи на одного, але божевільного, хворого на манію величчя «імператора», в руках якого зосереджено майже шість із половиною тисяч ядерних боеголовки? І який, в разі якщо він остаточно злетить з катушок, буде здатний застосувати їх усі сплановано та одночасно.

Але повернімося до російських сьогоднішнього та майбутнього. Кращого синоніма до слова «несправедливість» годі й шукати.

Теперішня Росія – це концентрована несправедливість. Свавільня та всездозволеність сильних і покірність слабких – основні патерни її культури.

На фасаді може бути намальована будь-яка ісенітниця: «православ'я, самодержав'я, народність», «построєння комунізму в окремо взятої країні» чи вже геть позбавлений сенсу «руській мір». Але суть не змінюється з часів Середньовіччя – несправедливість на користь правлячих, що тримається на грубій силі.

Щойно цей садомазохістський суспільний консенсус починає хитатися, Росії одразу ж меншає. Що ми і бачили наприкінці десятих та на початку дев'яностих років минулого століття. І навпаки – як тільки імперській владі вдасться зміцнити цей консенсус, Росія починає рости за рахунок земель сусідів.

Несправедливість – це спосіб існування Росії. Метрополія грабує ресурси провінцій, прирікаючи їх на злидні. Імперія возводить несправедливість у культ, який захищає метрополію від гніву провінцій, а правлячий клас – від гніву народу.

Імперія стверджує, що несправедливість корисна, що вона від бога, що вона заради високої історичної мети тощо, навіть не пропонуючи при цьому скільки-небудь переконливих раціональних аргументів. Для тих, хто насмілиться не погодитися, у неї є тортурні, тюрми та зброя.

Культура згоди з несправедливістю, культура прийняття пригнобленості – це та сама головна «скрепа», яка тримає купи громіздку конструкцію імперії.

Російська влада інвестує колосальні ресурси в насадження й підтримку цієї культури. Щойно інвестиції припиняться, все рухне.

Що може дати Росія, скажімо, Татарстану чи будь-якому регіону, за рахунок ресурсів якого

вона, власне, існує? Мову, писемність, культуру? Є свої.

Науку, технічний прогрес? На Росії це все, переважно, китайське.

Велич? Її заперечує все, що мешканці провінцій бачать навколо себе.

Безпеку? Не смішіть! Про яку безпеку йдеться, якщо біля керма країни – навіжений тиран, що воліє розв'язати ядерну війну.

Росія, як гопник, лише повертає кишені провінцій, залишаючи їм тільки трохи дріб'язку «на пиріжок із капустою». Провінції не йдуть геть тільки тому що бояться гніву метрополії. І тому, що звикли носити ярмо. Жодної іншої причини залишатися підданими Москви у них немає.

Звісно, демократія не є панацеєю, вона має низку вад. Плісняє несправедливості квітне й у країнах сталої демократії. Але там несправедливість сприймається як хвороба, яку необхідно здолати, а не головним стовпом державності, як це є на Росії.

А втім, демократія все ж таки є природним ворогом несправедливості. Вона створює простір для рефлексії та суспільної дискусії. Що невідворотно породжує питання, на які імперська влада не має відповідей.

Демократія розчиняє «духовні скрепи» толерування несправедливості. Чим більше речовини демократії потрапить в Росію, тим слабкішим стає розчин, який цементує конструкцію.

Справжня демократія вб'є Росію. Ту Росію, до якої ми звикли. Потужна ін'єкція демократії, імовірно, поверне Росію у кордони 1478 року і звільнить всі поневолені нею народи. Це буде болісно, як і будь-яке медичне втручання на пізніх стадіях хвороби, але це шанс на порятунком. Це стане великим полегшенням як для самих росіян, так і для сусідів Росії та для світу в цілому.

Заходу треба визнати: будь-які спроби підтримувати цілісність Росії зараз – це інвестиції у спасіння імперії. Зі всіма «побочками»: манією величчя, милітаризмом, експансіонізмом, пригнобленням та пограбуванням підкорених народів.

Перед західними політиками постає вибір або-або: підтримувати імперію чи демократію. Не більше, ні менше.

Цей вибір є простим тільки на погляд ідеаліста. Але що б там не нашіптувала логіка ріалполітик, їм слід пам'ятати: відповідальність за нові жертви помилуваного маньяка лежить на кожному з присяжних, хто злякався суворості справедливого рішення. Ба більше, кожен з них сильно ризикує сам опинитися у ролі його нової жертви.

Костянтин РЕУЦЬКИЙ,
співзасновник благодійного фонду Восток SOS, військовослужбовець
«Українська правда»,
29.07.2023
Pravda.com.ua

Відзначили День Української Державності

28 липня в Чернігові Біля пам'ятника Борцям за волю та незалежність України й козацького кафедрального собору святої великомучениці Катерини вдруге громада відзначила День Української Державності. До заходу долучився і начальник Чернігівської ОВА В'ячеслав Чаус. День Української Державності нероздільно пов'язаний із Днем Хрещення Київської Русі-України, розвитком війська та військовими традиціями.

«Українська держава понад тисячу років тому зробила свій цивілізаційний вибір – прийняття християнства. Свій вибір бути незалежною підтвердила у 1991-му, а вже дев'ятий рік поспіль боронить право бути єдиною і неподільною. Ми увібрали всі найкращі державницькі традиції», наголосив у виступі представник Українського інституту національної пам'яті у Чернігівській області Сергій Бутко.

Зібрання хвилиною мовчання вшанувало всіх, хто віддав життя за українську державність. Молебень за Україну відправив секретар Чернігівської єпархії Православної церкви України отець Роман.

Президент України відзначив державними нагородами медиків області

За значний особистий внесок у розвиток вітчизняної системи охорони здоров'я, надання кваліфікованої медичної допомоги і рятування життя людей в умовах воєнного стану, сумлінне виконання професійного обов'язку та з нагоди Дня медичних працівників державними нагородами відзначено медиків Чернігівщини. Відповідний указ Президент України Володимир Зеленський підписав 25 липня. Ось хто нагороджений.

Орден «За заслуги» III ступеня:

Вадим Ващенко – фельдшер бригади Ніжинської станції комунального некомерційного підприємства «Чернігівський обласний центр екстреної медичної допомоги та медицини катастроф» обласної ради;

Віталій Мозговий – фельдшер бригади Чернігівської станції цього ж підприємства.

Орденем княгині Ольги III ступеня:

Людмила Ковтун – фельдшер бригади цього ж підприємства.

Медаллю «За врятоване життя»:

Роман Бондаренко – лікар відділення комунального некомерційного підприємства «Чернігівська міська лікарня № 3» міської ради;

В'ячеслав Павленко – лікар відділення комунального підприємства «Чернігівська обласна лікарня» обласної ради;

Наталія Школьна – сестра медичну цього ж підприємства;

Олена Янко – молодша медична сестра цього ж підприємства.

Присвоєно почесні звання:

«Заслужений лікар України»:

Володимиру Колейку – генеральному директору комунального некомерційного підприємства «Прилуцька центральна районна лікарня» Прилуцької районної ради;

Віктору Яременку – завідувачеві відділення комунального некомерційного підприємства «Чернігівська обласна лікарня» обласної ради.

«Заслужений працівник охорони здоров'я України»:

Сергію Болотному – фельдшеру бригади Чернігівської станції підприємства «Чернігівський обласний центр екстреної медичної допомоги та медицини катастроф» обласної ради;

Світлані Леоненко – заступниці генерального директора комунального некомерційного підприємства «Чернігівська міська лікарня №2» міської ради.

Родини внутрішньо переміщених осіб, у яких є діти від 6 до 11 років і які належать до соціально вразливих категорій, безкоштовно отримають планшети

Чернігівське представництво Офісу Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини як партнер Благодійного фонду BGV організаційно підтримує реалізацію проекту по забезпеченню планшетами дітей Чернігівщини із соціально вразливих категорій. Проект має на меті сприяння отриманню доступу до освіти онлайн.

Проект впроваджується завдяки німецькій ініціативі #WeAreAllUkrainians та представництву міжнародної організації Plan International. В Україні проект реалізовує Благодійний фонд BGV, зокрема за сприяння Офісу омбудсмена.

Логістичним партнером виступає Нова пошта, яка за власний рахунок доставить планшети у найближче відділення. Vodafone Україна є телекомунікаційним партнером проекту: усі планшети будуть оснащені SIM-картами з передплатним на 1 рік 4G-інтернетом.

Отримати безкоштовно планшети можуть родини ВПО, у яких є діти молодшого шкільного віку і які належать до соціально вразливих категорій:

діти з інвалідністю; діти із багатодітних родин; діти-сироти та діти, позбавлені батьківського піклування; діти із сімей, які перебувають у складних життєвих обставинах та щодо яких здійснюється соціальний супровід.

Родинам із Чернігівщини зареєструватися для заповнення заявки для участі у проекті допоможуть представники Чернігівського регіонального Офісу Уповноваженого.

Контакти для звернень до громадської приймальні Уповноваженого у нашій області: проспект Миру, 49-А, офіс 502, м. Чернігів, 14005. Години прийому пн.- пт. 09:00-16:00. Тел. +38 098 640 50 26

Віталій Корж: книга життя «Еківоки» Вітаємо Віталія Терентійовича з його ювілеєм

Віталій Терентійович Корж – відомий український політичний і громадський діяч, наш земляк з Чернігівщини. Народився 16 серпня 1938 року в селі Дроздівка Куликівського району у простій селянській родині. І хоч уже понад півстоліття мешкає в Києві, ніколи не поривав зв'язків з рідним селом, допомагає землякам, є активним членом Чернігівського земляцтва в Києві. Заслужений економіст України, кандидат економічних наук, Почесний громадянин Києва.

За плечима – наполеглива праця на залізничному транспорті, в економіці, науковому середовищі, бізнесі інтернет-технологій. Віталій Терентійович – депутат Верховної Ради України трьох скликань, бере активну участь у благодійній роботі. Він автор численних публікацій у періодиці, кількох книг

публіцистики.

Віталій Корж написав у 2019 році книгу прози «Еківоки». Це цікаве поєднання художнього і документального письма, книга оповідань, новел, етюдів, а сам автор влучно назвав їх оповідками. Вийшла у Чернігові, у видавництві «Десна», у гарному поліграфічному виконанні. Книга зайняла перше місце в номінації прози в обласному конкурсі «Книга року-2019». За цю книгу автор у 2020 році був відзначений головною творчою нагородою Чернігівщини – Премією імені Михайла Коцюбинського.

У нашій газеті в номерах 144,146, 148, 202 надруковано кілька оповідань з книги. Ось ще одне оповідання з неї. Любов Василівна, про яку тут ідеться, – це дружина Віталія Терентійовича, з якою вони в любові і злагоді живуть уже понад пів століття, виростили двох синів.

Наш «Собор»

мелодію і звучання. А читаю цією мовою про чванство, пихатість, тупість, жагу до наживи партійного начальства, а разом з ними і керівників різних державних установ і організацій. Збираються разом на різних заходах для того, щоб домовитись про чергові дикунські розваги. Вражаюче падіння моралі, честі, совісті.

Все це подано на недосяжному рівні художньої майстерності. З яким боєм автор показує зародження сумного явища: створення будинків престарілих, куди можна сплавить німецьких батька або матір і вивільнити час для розваг. А до страждань батьків, відірваних від своїх дітей, онуків, сусідів, їм байдуже.

Але головна увага приділена у романі ставленню влади і суспільства до збереження культурної і духовної спадщини, народних святинь, без яких людина перестає бути людиною. На конкретних прикладах показано, як історична пам'ятка використовується під склад для комбінормів, зберігання капусти, картоплі та інших овочів. Руйнуються храми, зведені в ім'я людей древніми майстрами.

У творі собор – не пасивна споруда, а ніби жива душа, яка спонукає людей до високих і чистих почуттів. Тому сприймається як жива істота: «Вночі собор молодіє. Зморшок часу на ньому не видно...».

Духовно багатими і чистими постають перед нами жителі приміської околиці. У кожного з героїв твору своя доля, своя історія, свій шлях. Але єднає їх моральна чистота, виражена у ставленні до праці, природи, довкілля, культури народу. Жоден бруд не може пристати до їхніх сердець, не може також їх морально

зіпсувати непорядність деяких людей, що без соборів у душі стають батькопродавцями.

Кар'єристи і «юшкоїди», що будь-якою ціною йтимуть до влади. Вміло ховають своє хижацьке ество за словами: «Ідучи назустріч побажанням трудящих...». Про одного з таких рідних батько скаже: «Він вам не один собор знесе, не одне таке смердюче море збудує, що й ради потім не дасте».

Отак я занурився в «Собор» увесь без останку і не міг (та й не хотів) з нього виринати. Але ж час повертати книжку Любові Василівні, підводити її не можна. Відніс їй книжку в педінститут, дуже дякував. Вона помітила і оцінила мої глибокі враження. Дещо обговорили. Наші погляди багато в чому збігалися. Від вражень я не міг звільнитись ще деякий час. А тут сталося ще й таке.

Я – секретар комітету комсомолу, а всім тоді було відомо, що комсомол є помічником і резервом Компартії. Виходячи з цього, мене викликає до себе секретар парткому Міністерства Михальченко, затятий КГБіст. Наказує, щоби я провів комсомольські збори з залученням всієї молоді з порядком денним «Засудження автора роману «Собор» Олеса Гончара за наклеп на Радянську владу і на керівників Компартії». Я ошелешений. Запитую: «Ви читали цей роман?». «Ні, не читав і читати цей пасквіль не буду!», з викликом говорить він. «А я щойно прочитав, – гордо заявляю йому. – Тому не згоден з вашою позицією».

Сказав, що це ніякий не пасквіль, а геніальний, правдивий твір. Собор – це символічний образ, який уособлює духовне начало українського народу. Він здійснює зв'язок поколінь і є верховним суддею

людських діянь з поглядом вічності. Він увібрив у себе довершеність і гармонію, витончену красу і внутрішню силу. Саме в ставленні до собору розкриваються всі персонажі твору. Вони ніби поділяються на два умовних табори – захисників цієї величної споруди та недругів.

Словами студента із селища Зачепилівка, де знаходився старий собор, говориться, що якщо інопланетяни наблизяться колись до нашої планети, перше, що їх здивує, – це собори, і вони стануть дошукуватись таїни пропорцій, ідеального суголосся думки й матеріалу, шукатимуть ніким досі не розгадані формули вічної краси.

Чи може сподобатись нашим ідеологам правда про кар'єризм деяких офіційних осіб? Саме з ініціативи їх руйнувались пам'ятки архітектури, знищувались родючі ґрунти, осушувались повноводні ріки. Такі чиновники вершили долі представників сільської молоді, які навіть не мали права виїхати з села.

Люди без собору в душі ставали батько-продавцями. Ганебнішого прізвиська не буває. Вони шляхом підступності і підлості ошукували також і державу, а не те що рідних батьків.

Заперечить мені у Михальченка нічого не знайшлося. Бачу, увесь здивує. Встав, потисли один одному руки і мовчки розійшлися. Цієї теми в Міністерстві потім ніхто і не піднімав. А в багатьох інших організаціях, установах, на підприємствах, у колгоспах «клеїмили» ганьбою геніального твору, хоча геніального твору, хоча ніхто його і не читав.

Проїшов час, наставала інша епоха. Ми з Любашенькою познайомилися з шановним автором роману і його родиною. Часто зустрічалися в різних ситуаціях. Згадували і цю цікаву історію.

Польща сьогодні

Наступний мій репортаж з недавньої, в останні дні червня, поїздки в Польщу, у Перемишль. В позаминулому номері була публікація «Польща – з Україною», про допомогу, яку надають нам поляки у нашій війні з агресорами. В минулому номері – «Польща і Україна: історія і сьогодення», про нашу спільну історію.

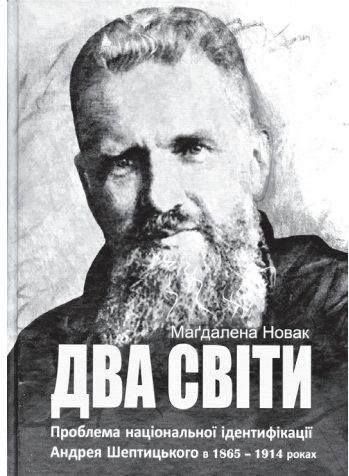
Цікаві книжкові видання

Південно-Східний Інститут Науковий в Перемишлі, який понад 30 років тому створив і беззмінно очолює мій давній товариш, відомий польський історик Станіслав Стемпень (на фото), крім іншої роботи, веде значну видавничу. Видає чимало книг, польською і українською мовами, зокрема, про нашу спільну історію. Або бере участь у виданні таких книг деінде.

І цього разу Станіслав показав мені ряд нових цікавих видань. Ось видана у Львові книга, збірник «За свободу». З підзаголовком «Українсько-польський діалог та спроби порозуміння». Видали Національна Академія наук України та Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Цікавий аналіз наших непростих стосунків від княжої, потім козацької доби, до бурхливого ХХ століття. Шойно вийшла книга польської історика Магдалени Новак «Два світи» (Проблеми національної ідентифікації Андрея Шептицького в 1865 – 1914 роках). Видавництво «Свічадо» (Львів) та Гданський університет.

Переклад з польської зробив Андрій Павлишин, львівський історик, журналіст, котрий давно співпрацює з Інститутом Перемишля.

Шептицький (1865 – 1944), уродженець нинішнього Яворівського району Львівщини, представник давнього боярського русинського (українського) роду Галичини, згодом – графського роду Речі Посполитої, став видатним ієрархом Української греко-католицької церкви. Могутня постать, що єднає два сусідні народи, польський і український, детально досліджена в цій монографії на 600 сторінок.

Впродовження теми – видана в Італії, зрозуміло, італійською, книга «Для любові свого народу» (Героїчне життя митрополита Андрея Шептицького). Автор – історик, отець Августин Бабяк. Ось його передмова. «2022 року виповнилося 130-ліття ієрейських свячень молодого василянина Андрея Шептицького у кафедральному храмі св. Івана Хрестителя у княжому місті Перемишлі (28. 08. 1892). Цей ювілей спонукав мене до написання книжки в італійській мові, щоб ознайомити італомовних читачів про визначну постать нашої Церкви і народу.»

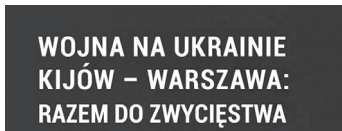
А ось книга вибраних творів Василя Стефаніка, класика української літератури, співця Галичини. Видана українською і польською мовами.

Фундація Свободи і Демократії

Ця авторитетна міжнародна громадська організація з централю у Варшаві теж багато робить для співпраці України і Польщі.

Нині, зрозуміло, активно допомагає нам у захисті свободи і незалежності. Зокрема, в царині культури, інформаційного простору. Видання частини книг Інститутом Перемишля чи за його участі профінансовано Фундацією. В тому числі видана у Варшаві цього року, польською і українською мовами, книга «Війна в Україні. Київ – Варшава: разом до перемоги». Упорядником і автором передмови є Станіслав Стемпень. Я детально розповів про книгу в № 240 нашої газети, за 6 квітня. До речі, в книзі надрукована і Хроніка війни в Україні, що її наша газета друкує вже другий рік.

Фундація також профінансувала створення двох документальних фільмів київською студією VIATEL. Ця студія, засновниками і керівниками якої є справжні ентузіасти, митці подружжя Василь Вітер і Галина Криворчук, вже не один десяток років робить телефільми про видатних українців. Зараз зняли два фільми про польські громади України, про те, як вони беруть участь у боротьбі проти російської агресії.

Шойно Фундація взяла участь у створенні в Києві виставки про поляків – громадян України, котрі загинули в цій війні, захищаючи нашу незалежність.

Про що пишуть польські газети

Одразу по приїзду в Перемишль купую в кіосках газети. Зазвичай, місцеву «Життя Підкарпатське», а також популярні столичні «Факт» і «Супер-експрес». Ось вони, переді мною.

«Життя Підкарпатське», власне, це газета не лише Перемишля, а загалом Підкарпатського воеводства. Так що тут і Журавиця, Любачув, Радимно, інші гміни. Але Перемишля, схоже, найбільше.

Зайве говорити, що місцева преса в Польщі потужна, популярна. Скажімо, ось ця щотижнева газета має 28 сторінок. І насамперед це місцеві публікації, чому газети, особливо місцеві, так популярні. І їм не загрожує конкуренція ні інтернету, ні телебачення. Поширюються здебільшого в роздрібному продажі, в кіосках, магазинах, хоча є й передплатники.

Численні цікаві публікації, в тому числі про проблеми мешканців. Кілька сторінок спорту, дуже популярного в Польщі. Звісно, цілі сторінки реклами, за рахунок якої значною мірою існують газети.

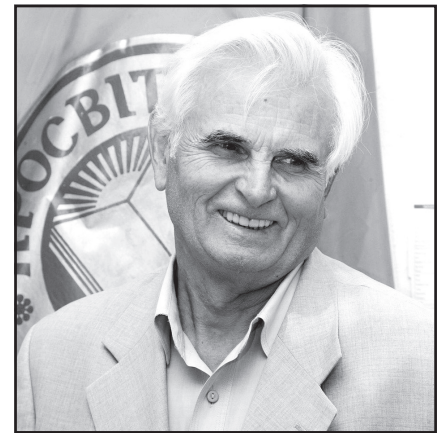
Дві названі столичні газети – з розряду так званих «таблїдів». Начебто ж, легке, популярне читиво, подане вкрай ефектно щодо верстки, оформлення, подачі публікацій, з численними кольоровими фото. Ось у «Супер-експресі» – про таємне розлучення зірок, про нову музу американського кіно красунчика Ді Капріо, кримінальні теми. Подібне і в газеті «Факт», а вони затято конкурують одна з одною за читача. Але водночас в обох газетах і чимало серйозних тем, у тому числі суспільно-політичних, і про те, які дорогі годинники носять деякі політики (втім, набагато дешевші, ніж у нас).

Словом, польська преса живе і процвітає.

Петро АНТОНЕНКО

Пам'яті Миколи Нестерчука

22 липня відійшов у вічність багаторічний відповідальний секретар Всеукраїнського товариства «Просвіта» імені Тараса Шевченка, Заслужений працівник освіти України, кавалер ордена «За заслуги» II-III ступенів Микола Трохимович Нестерчук.

Сумно прощатися з людьми, яких знаєш десятиріччями. В церкві села Козаричі сьогодні відспівали Миколу Трохимовича Нестерчука, колишнього відповідального секретаря Центрального правління ВУТ «Просвіта» імені Тараса Шевченка. Майже три десятиріччя він був мотором просвітянських заходів, з ним знайомі і співпрацювали тисячі людей, сотні українців знають Нестерчука особисто. Пам'ятають його з мегафона на всіх київських заходах, – від 1989 року; його висока постать з просвітянським прапором в Шевченківській дні біля пам'ятника Шевченка, – незабутня; пам'ятаємо його гостинність і бажання почастувати каваю-чаєм кожного, хто приходив у «Просвіту» на Музейний, 8, а згодом – на Хрещатик, 10б. Завжди ділився, тим що мав, часто казав: «Я люблю дати людям щось хороше і потрібне».

Думаю, що в багатьох учасників всіляких просвітянських конкурсів є цікаві книжки, на яких стоїть позначка «Дар «Просвіти» і підпис Миколи Нестерчука».

Він був зв'язковим з обласними, міськими, районними «Просвітами», зустрічав і проводжав просвітян, які приходили в наш офіс. А ще було в 90-ті роки, коли вже легендарне печиво і чай «від Миколи» і його нехитрі бутерброди з власного дому для багатьох були обідом...

Навіщо я про це пишу, замість розповідати про нагороди, звання, уміння збирати представників інших громадських організацій, поєднуючи в спільні справи просвітянські ініціативи? Хочу підкреслити, що він не став лише функціонером, не був лицарем протоколу і печатки. Він був сердечною, усміненою, приязною людиною і таким його любили.

Сьогодні ми почули багато добрих спогадів від його родичів, сусідів, друзів. Ми обіймали його дружину, пані Марію, схожу на легку дніпровську чайку, поранену смертю свого чоловіка, – вона кілька разів повторила, що останні два роки на пенсії, живучи душа в душу, дуже хотіли разом діждатися перемоги...

Восени, ближче до Воздвиження, Миколі Трохимовичу мало б виповнитися 82. Він не виглядав на свої роки, а душа його вихлопувала юнацьку захопленість і молодечу любов до України...

Поховали Миколу Трохимовича Нестерчука на сільському цвинтарі, оточеному ланами квітучих соняшників, степовими травами, небом високим і вітром з самого Дніпра. Поховали з молитвами, а на поминальному обіді Павло Мовчан, Георгій Філіпчук, Дмитро Ломачук, Степан Брацюнь, Світлана Фещенко, Тетяна Негрій, Володимир Семистяга, односельці і родичі зверталися до душі покійного і просили їй життя біля Господа, згадуючи дні і труди Українця Миколи Нестерчука, який «любив нас усіх, та найбільше любив Україну». Без пафосу і натуги, а з сердечним теплом і світлом.

Прощайте і простіть, Миколо Трохимовичу! Хай земля Вам буде пухом! Світла пам'ять.

Любов ГОЛОТА

Рекордні 67% нових іноземних бізнесів у Польщі відкрили українці

З початку великої війни українці у Польщі зареєстрували 29,4 тисячі ФОПів, з них цього року – 14 тисяч, що становить 67% від усіх нових іноземних бізнесів.

Про це повідомив Польський економічний інститут (PIE). У січні 2022 року громадяни України відкрили лише 188 підприємств у Польщі, така ж кількість була зафіксована у лютому 2022 року. Ситуація різко змінилася після початку російської агресії проти України. У квітні 2022 року порівняно з березнем кількість компаній зросла майже втричі, а з травня минулого року щомісяця реєструється не менше 1000 нових компаній.

З початку 2023 року у Польщі реєструється понад 2000 нових українських бізнесів щомісяця.

Найбільше українських ФОПів працюють у сферах будівництва (23%), інформації та зв'язку (18%) та наданні послуг (14%). Серед останніх 85% українських підприємців надають перукарські та косметологічні послуги.

На українців припадає 67% усіх нових індивідуальних підприємств і 10% усіх фірм, створених у Польщі протягом першої половини 2023 року.

У PIE додають, що з початку 2022 року закрилися тільки 3% створених українцями фірм. У 2022 році українці відкрили в Польщі майже 16 тис бізнесів. Зісправда, у жовтні – грудні 2022 року ми спостерігали зниження темпів створення нових фірм, але 2023 рік приніс рекордні обсяги.

ЮНЕСКО рекомендує заборонити використання мобільних телефонів у школах

Мета – покращити навчання та допомогти захистити дітей від кібербулінгу. Надмірне використання мобільних телефонів впливає на зниження успішності школярів, йдеться у звіті. А значна кількість часу, проведеного за екраном, негативно впливає на емоційну стабільність дітей.

Освіта в університетах стає все більш автоматизованою. Тому ЮНЕСКО закликає політиків не нехтувати «соціальним виміром», де студенти мають навчатися очно. «Цифрова революція має неосяжний потенціал та вона повинна регулюватися в суспільстві. Так, як і її використання в освіті», сказала генеральна директорка ЮНЕСКО Одрі Азуле.

Вона додала, що використання цифрових технологій повинно бути спрямоване на покращення навчального досвіду та добробуту студентів і вчителів, а не шкодити їм.

«Ставте на перше місце потреби учня та підтримуйте вчителів. Онлайн-зв'язки не замінять людське спілкування».

У ЮНЕСКО також зазначили, що повинні переконатися, що цифрові технології в освіті приносять користь, а не шкоду. Адже їхнє надмірне використання

може відволікати, заважати та негативно впливати на навчання.

ЮНЕСКО проаналізувала 200 систем освіти в усьому світі. Кожна четверта країна заборонила використання смартфонів у школах. Зокрема це зробила Франція ще у 2018 році. У Великій Британії подібні спроби були зроблені у 2021 році. Та ініціативу відкинула профспілка освіти і визнала її «відволікаючим фактором».

Водночас в ЮНЕСКО наголосили, що попри негативні чинники, сучасні технології, надали можливість здобути освіту мільйонам людей. Зокрема, під час пандемії COVID-19 онлайн-освіта допомогла школам та університетам працювати в умовах обмежувальних заходів.

Організація Об'єднаних Націй з питань освіти, науки і культури, скорочено ЮНЕСКО – міжнародна організація, спеціалізована установа Організації Об'єднаних Націй, яка при співпраці своїх членів-держав у галузі освіти, науки, культури сприяє ліквідації неписьменності, підготовці національних кадрів, розвитку національної культури, охороні пам'яток культури тощо.

У Росії зник черговий пам'ятник полякам – жертвам комуністичних репресій

Зник із кладовища Левашово у Санкт-Петербурзі. Посол Польщі Кшиштоф Краєвський зазначив, що пам'ятник демонтовано з цвинтаря, де покійся понад 45 тисяч жертв сталінських репресій. Краєвський підкреслює, що в Польщі ніхто не прибирає пам'ятники російським чи радянським воїнам, які знаходяться на місцях поховань.

«Ганьба, що місця пам'яті жертв засланы на Сибір, жертв політичних репресій зникають на цвинтарях за невідомих обставин. Ніхто в Польщі, підкреслюю, ніхто в Польщі, завдяки нашій культурі та повазі до померлих не прибирає жодних пам'ятників і місць поховання з кладовищ», каже він.

З початку повномасштабного вторгнення росіяни в Україну це не перший пам'ятник полякам – жертвам репресій, який зник з у Росії за невідомих обставин.

Польські дипломати, які працюють у Росії, намагаються встановити обставини зникнення пам'ятника у Левашово.

Через 80 років Британія розслідує історію нацистських концтаборів на одному зі своїх островів.

Уряд має намір провести перевірку кількості ув'язнених, убитих нацистами на Олдерні, крихітному острові в протоці Ла-Манш та залежній території Британської корони.

В даний час встановлено, що під час Другої світової війни на Олдерні діяли два табори СС, і останніми роками з'явилися нові свідчення масштабів нацистського варварства на острові. Число жертв невідоме: деякі стверджують, що було вбито тисячі людей, багато з яких було поховано у братських могилах на острові.

Нормандські острови були єдиною частиною Британських островів, окупованою німецькою армією після того, як влітку 1940 року

Злочини без терміну давності

військовий кабінет Уїнстона Черчилля прийняв рішення про неможливість їхнього захисту. Британське населення острова Олдерні, розташованого за 10 миль від французького узбережжя, було евакуйовано, що дозволило нацистському командуванню перетворити острів на гігантську в'язницю,

де використовувалася рабська праця.

Хоча більшість ув'язнених складала росіяни та українці, привезені з окупованих районів Радянського Союзу для будівництва гігантських оборонних споруд так званого гітлерівського «Атлантичного валу», відомо, що на Олдерні

було вивезено також багато євреїв, вихідців із Північної Африки та іспанських республіканців.

За свідченнями того часу, багато ув'язнених було вбито непосильною роботою. Інших катували, розстрілювали, робили смертельні ін'єкції, а хворих чи нездатних до праці відправляли до таборів знищення в окупованій Європі.

Встановлено, що один із таборів на острові використовувався для транзиту сотень французьких євреїв, перевезених туди з паризького транзитного табору Дрансі, де під час німецької окупації Франції євреї були зібрані перед відправкою до Освенциму.

Експертна оцінка буде опублікована пізніше цього літа посланцем Великобританії з питань Голокосту лордом Піклзом.

Індія, головний постачальник рису, на експорт білого рису ввела заборону

Уряд Індії з 20 липня заборонив експорт рису з країни. Причиною заборони експорту білого рису (не басматі) стало підвищення внутрішніх цін на цю культуру на 3% протягом останнього місяця, після того, як потужні мусонні дощі сильно пошкодили посіви. Загалом протягом року ціни на білий рис в країні виросли на 11,5%.

Варто зазначити, що Індія забезпечує 40% світового експорту рису, одного з головних продуктів харчування на планеті. Тому будь-яке скорочення поставок на тлі низьких запасів рису в інших країнах-експортерах може призвести до значного зростання цін на продовольство, яке й так подорожчало на тлі нестабільних погодних умов та війни в Україні.

У 2022 р Індія експортувала 22 млн т рису, з яких частка саме білого рису склала приблизно 10 млн т.

Водночас заборона не стосується експорту пропареного рису, якого торік на світові ринки було поставлено 7,4 млн т.

Париж дозволить купання в Сені після сторічної перерви

За рік до початку Олімпіади Париж перебуває на завершальній стадії історичного очищення Сені, що незабаром поверне плавців і дайверів до річки.

Заборонене протягом століття через брудну воду плавання у річці стане одним з головних надбань Ігор завдяки успішному проєкту відновлення вартістю 1,4 млрд євро.

На Сені в центрі Парижа заплановано проведення трьох олімпійських і паралімпійських змагань – триатлону, марафонського плавання і паратриатлону. До 2025 року з набережної будуть доступні три зони для плавання просто неба.

Як і в багатьох західноєвропейських містах, у Парижі якість води в річці різко погіршилася через промислові стічні води, що скидалися вище за течією, та у зв'язку зі зростанням населення.

У 1923 році влада заборонила плавати у Сені, хоча щорічні рідкісні змагання з кроку через річку проіснували до Другої світової війни.

Однією з головних проблем була односистемна каналізаційна інфраструктура XIX століття, яка об'єднувала використану воду з кухонь і ванних кімнат зі стічними водами з туалетів.

Покращення за останні 20 років вже призвели до різкого зменшення кількості фекальних бактерій, що потрапляють у річку.

Європейські міста борються з навалом туристів після пандемії

Європейські столиці, що «відпочили» від надлишку туризму, в 2023 році знову зіткнулися з явищем, коли місцевих жителів на вулицях стало менше, ніж візитерів.

Зростання кількості туристів у світі – довгостроковий тренд, який похитнула лише пандемія. Офіційна кількість міжнародних туристичних прибутків подвоїлася з 1998 по 2019 рік до 2,4 млрд на рік.

Міський туризм зростає швидше, ніж традиційні пляжні напрямки. Кількість туристів, що зупинялися в готелях Барселони у 2019 році, зросла з 1,7 млн у 1990 році до 9,5 млн осіб без урахування тих, хто користувався сервісами бронювання квартир.

При цьому офіційна кількість туристів, ймовірно, занижена: багато хто зупиняється у друзів чи сім'ї, обмінюється будинками або просто приїжджає на день. А стародавні міста, які приваблюють найбільше відвідувачів, самі по собі тісні навіть для місцевих.

У деяких районах Парижа кількість іноземців на квадратний кілометр перевищила 100 тис. осіб. Хоча навіть 20 тис. місцевих мешканців на кв. кілометр роблять його найгустонаселенішим містом Європи.

За даними Європейського парламенту, індустрії туризму припадає близько 4% ВВП Європи. А з огляду на вплив на інші сектори економіки – до 10%. Зрозуміло, за рахунок туристів підтримується фінансове благополуччя музеїв. А деяким містам, особливо в Південній Європі, нема чого продати – крім своєї історичної спадщини.

Але потік туристів можна контролювати та більш ефективно монетизувати. Наприклад, підвищити туристичні податки.

Париж стягує податок лише у 5 євро за ніч з відвідувачів, які мешкають у готелях, де вартість номера може перевищувати 2000 євро. А Лондон не стягує грошей із туристів зовсім.

Багато напрямів тепер планують зосередитись на тому, що вони називають «якісними туристами». Зазвичай це евфемізм означає багатих людей із високими витратами.

Незважаючи на спірність цього визначення, зрозуміло, хто під нього точно не підходить: наприклад, пасажери круїзних лайнерів, які кілька годин юрмляться на вулицях міста, майже нічого не витрачаючи, а потім повертаються до порту, щоб поїсти на борту.

В Амстердамі наплив туристів

Міська рада Амстердаму (Нідерланди) заборонила круїзним лайнерам заходити до центрального порту міста в рамках боротьби із забрудненням навколишнього середовища. Адже більшість суден не відповідають екологічним нормам міста. Один круїзний лайнер на добу виробляє обсяги оксидів азоту, що дорівнює вихлопам 30 тисяч вантажівок.

Центральний круїзний термінал у центрі міста, що сусідить з головним залізничним вокзалом, незабаром буде повністю закритий. Досі він обслуговував близько 100 лайнерів на рік.

У мерії кажуть, що, крім користі для навколишнього середовища, відмова від круїзного судноплавства також забезпечить різке скорочення туристів на вулицях Амстердаму, що також є одним із пріоритетних завдань політиків.

Пасажири лайнерів сходять на берег всього на кілька годин і за цей час встигають лише поїсти в мережевих закладах, часу на відвідування музеїв чи

ресторанів у них не залишається, що не приносить ні міській скарбниці, ні приватному бізнесу жодної вигоди.

Містяни вже давно скаржаться на те, що Амстердам стає все менш придатним для життя через натовп приїжджих і галасливих заходів, особливо в центральних районах.

Крім того, заклади секс-індустрії тепер мають закриватися о третій годині ранку.

Репутація міста цілодобових вечірків приваблює до Амстердама приблизно 20 млн туристів на рік за чисельності

населення міста 2,4 млн осіб, включаючи передмістя.

Подібне співвідношення створює величезне навантаження на багато сфер життя міста.

Проте влада не має наміру відібрати у Амстердаму його статус міста розваг. Навпаки, у рамках окремого проєкту вони мають намір вивести його нічне життя нового рівня.

Ідея полягає у відкритті нових нічних клубів з якоюсь творчою складовою, наприклад, для музикантів-початківців і під нічні вернісажі молодих художників.

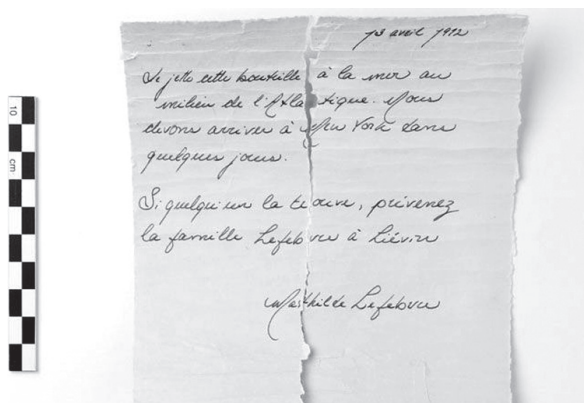
У Канаді знайшли лист, який кинула в океан дівчинка з «Титаніка»

Учені з Канади вивчають загадковий лист, який, ймовірно, викинула до Атлантичного океану дівчинка, що перебувала на борту легендарного пароплава «Титанік».

Весняним днем 1912 року 12-річна Матильда Лефевр разом із матір'ю, братами та сестрами здійснювала подорож на кораблі Атлантикою, мріючи про зустріч з родичами у Сполучених Штатах після довгої розлуки. На жаль, «Титанік» зазнав катастрофи.

«Я кидую цю пляшку у море посеред Атлантичного океану. Через декілька днів ми доберемося до Нью-Йорка», говориться в листі. «Якщо хтось його знайде, будь ласка, повідомте родину Лефевр у Левені».

Повідомлення з підписом «Матильда Лефевр» було виявлено сім'єю з Нью-Брансвіка на піщаному узбережжі біля затоки Фанді. Відомо, що Матильда Лефевр дійсно була пасажиркою «Титаніка».

Жінка вийшла заміж за 27 чоловіків, обіграла їх і втекла

Інцидент стався в районі Будгам в Індії і став відомим після того, як декілька чоловіків пожалілися, що одна жінка на ім'я Аврат вийшла за них заміж, а потім відібрала золото та гроші, провівши з ними деякий час. Здебільшого, вона втікала, стверджуючи, що має намір побачитися з батьками.

За словами наречених, разом з жінкою працює ціла банда, зокрема кілька сватів. Їхніми жертвами зазвичай ставали багатії або люди, які могли віддати значну суму як посаг.

Так, один з наречених пригадав, як декілька місяців тому до нього не один раз приходила сваха і давала йому фотографію жінки. Він додав, що вона вмовила його одружитися з нею. Інший чоловік стверджував, що сваха забрала в нього два мільйони рупій під приводом одруження його сина з цією жінкою.

Один з потерпілих сказав, що жінка та її спільники дали неправдиві адреси. А документи та посвідчення особи також були підроблені. Зокрема, наречена використовувала імена Джахін, Ілляса та Шахіна в документах.

Правоохоронці ведуть розслідування.

Покоління Олега Ольжича на тлі доби: «Зрослась небезпека з відважним життям»

8 липня в напосеному літнім дощем Києві відбувся захід, присвячений 116-й річниці від дня народження Олега Ольжича. Людини, дух якої потужніший за лещата імперії, що затискали Україну в період лихоліть ХХ століття.

Псевдо Олега Кандиби поєднує в собі спогадування минувшини могутньої Русі, візію української перемоги, досягнутої в боротьбі зі споконвічними ворогами, і, з другого боку, немов материнську ніжність.

Доба і чин: між двома світовими війнами

Олег Ольжич – постать всеукраїнського масштабу. Його родинне походження поєднало різні терени України: батько – поет Олександр Олесь – уродженець Слобожанщини, його дитячі і юнацькі роки пов'язані з декількома населеними пунктами цього терену. Родовід матері – Віри Свядковської – єднає з Волинню та Поліссям. А самого Олега Ольжича протягом його короткого 36-річного життя доля заводила в Житомир, Київ, Пушу-Водицю, Ужгород, Хуст, Львів і Верхня Яблунька, а ще – Берлін, Горні Черношіце й Подебради в Чехословаччині, Сполучені Штати Америки, Краків, Варшаву і зрештою нацистський концтабір.

Світогляд Кандиби безсумнівно формувався під патріотичними, проукраїнськими поглядами його родини, що посилювалося низкою буремних подій в Україні. І хоча у старші роки між батьком і сином виникали суперечності, вони стосувалися не мети, а засобів її досягнення. ТанDEM Олександра й Олега Кандиб можна поставити в один ряд з Іваном і Юрієм Липами, Андрієм і Степаном Бандерами. Хоча бували в українській історії і протилежні випадки, коли в батька з твердими проукраїнськими поглядами нащадки пішли служити більшовикам, як-то Михайло Коцюбинський і його діти Юрій, Оксана, Ірина та Роман, котрі активно співпрацювали з більшовиками.

Народився Олег Кандиба 1907 року, коли починав набирати обертів український рух: уже декілька років найактивніша верства українського суспільства обговорювала працю Миколи Міхновського «Самостійна Україна», на землях Наддніпрянської України активно відкривалися «Просвіти», а московські шовіністи руками чорносотенців придушували все українське.

Коли Олегові було сім, почалася «війна, щоб завершити всі війни», як сприймали її сучасники. Своє десятиліття Олег Кандиба відзначив у час української революції: час рішучих чинів Миколи Міхновського, виражених створенням Військового клубу імені гетьмана Павла Полуботка, і боєзких дій представників Української Центральної Ради, втілених у цитаті Володимира Винниченка: «Не «своєї армії» нам, соціал-демократам і всім щирим демократам, треба, а знищення всяких армій».

Триумфи й поразки, напевно, спонукали юного Олега задумуватися над їхніми причинами. У свідомій українській родині перебіг революції не міг оминати домашнього обговорення з висловленням позитивних чи негативних оцінок. Динамічність подій разом з еміграцією батька за кордон примушували Олега швидше дорослішати.

Те, що доводилося пережити, мешкаючи під Києвом у Пуші-Водиці в цей час, описано в одному з листів до батька: «Прошу тебе: не присилай на Пушу-Водицьку школу книжок. Тут нема ні одної людини, котра б щиро до нас відносилася, всі тут старались вирвати у нас останній шмат хліба, і твій подарунок буде неумісний. Але це не головне. Тепер у нас не школа, а крамничка, у котрій продають дрібні товари, як-то приціпи і таке інше. Учні не хочуть працювати, учителі робить з них людей. Агонія».

Ідея державного самоздійснення

Таких, як Олег Кандиба, виросло ціле покоління. Того-таки 1907 року – 30 червня – народився Роман Шухевич, 1 січня 1909 року – Степан Бандера, 8 липня 1906 року – Елена Теліга. Це когорта рішучих ідеалістів, вихованих на подвигах і помилках попереднього покоління.

Не встигнувши взяти участь в Українській революції, вони болісно сприймали бездіяльність. Колишній вояк армії УНР, а згодом музикознавець Павло Маценко згадує у спогадах, як юний Ольжич приходив із приятелем до нього й казав: «Пане отамане... Ми вже не можемо бути неактивними, нам соромно сидіти й спокійно дивитися, як вороги знущаються над іміям України, як мордують наш народ. Ми хочемо так запротестувати, щоб чув весь світ!.. Дайте нам пару бомб!»

Вони знали, що боротьба не завершена, тож гартувались і готувались до нової битви. Є спогади про парамілітарні вишколи молоді на околицях Праги, які Ольжич організував разом із генерал-хорунжим Армії УНР Всеволодом Петрівим. Вони знали, що потрібні тут і тепер, адже «державу не твориться в будучині, державу будується нині». Вони прагнули творити, а не просто квилити над поразкою, бо «нащо слова, ми діло несемо» (О. Ольжич), «не треба слів, хай буде тільки діло» (О. Теліга).

Група інтернованих вояків УНР у таборі Каліш, 1921 рік. Фото Архіву ОУН УІС-Лондон

Це покоління чудово усвідомлювало, у які часи вони живуть. Наприкінці 1921 року розстрілом похідної Волинської групи під Базаром припиняється спроба регулярної армії УНР

повернути контроль над Україною. Старша генерація переїжджає за кордон і одразу починає активну роботу.

Доба революції, яка давала шанс волі, обернулася катастрофою втрати державності. Українці стали єдиною великою нацією в Європі, що залишилася без найменшого клаптика своєї землі. Головною причиною поразки визвольних змагань стала неготовність більшості еліт до втілення проекту самостійної України, потребу в якій навіть після проголошення IV універсалу не до кінця усвідомлювали. Голови української інтелігенції на той час були затуманені модними ідеями соціалізму. Ті, хто розумів доконечну потребу державної самостійності, були меншістю.

Євген Коновалець із прибічниками не згодні були йти за модою, вони хотіли втілювати ті ідеї, які будуть вічними завжди, – будувати вільну Україну. Як пізніше писав Юрій Липа у праці «Призначення України»: «Нерозумно було б шукати української ідеї серед ідей, що йдуть за чужою модою з Заходу». Саме ця меншість стала прикладом для покоління Олега Ольжича.

Тому коли Євген Коновалець 3 лютого 1929 року заснував Організацію українських націоналістів, – 22-річний Олег долучився до її діяльності. На протипагу «духу руїни» постала ідея організованої діяльної праці з розбудови самостійної держави. «У нас цього духу руїни можна було усунути лише моральною силою, солідарною, моральною постановою громадянства взагалі, а провідних, відповідальних за долю українського народу одиниць зокрема», – розмірковує Ольжич.

Міцне коріння традиції

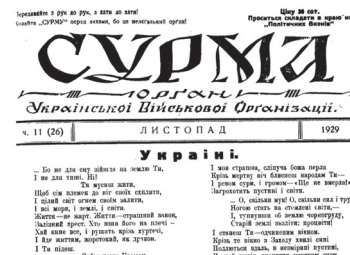
Більшовицькому прагненню перманентної революції, цілковитого руйнування суспільних засад українські митці та інтелектуали різних мистецьких напрямів – і київські неокласици, і поети пражської школи – протиставили ідею тягlostі культури, держави й нації в різних формах. Михайло Грушевський як історик обґрунтував історичну спадковість України від Русі, ба навіть погодив герб УНР – Володимировий тризуб, засвідчивши тягlostі традиції, однак політично, світоглядно соціалісти до цього не прийшли.

про цей час у програмній статті «Українська історична свідомість»: «Романтикою здавались нащадкам огненні глаголи Шевченка (...) Очі сірої доби осліпли на яскраві барви минувшини, уші не чули близьких перунів за тісним обрієм сучасності. Шелестіння паперу «просвіщенної доби» хотіло інтерпретувати миролюбній людності великої мертвої провінції духовну напругу історичної істоти України... Затрата серед керівної верхівки України почуття безоглядності власних ідеалів і постулатів та їх вищого посвячення чи не найтяжче налягла на Україну в XVIII–XIX ст.».

Євген Маланюк нарікає, що далі козацького шлика українська художня думка досі не заглядала. І от у колі «пражської школи» з'являються поети, що пишуть сучасні модерні вірші, в яких оживає середньовічний дискурс і стає своїм, питомим. У збірках Оксани Лятуринської «Гусли» і «Княжа емаль» втілений у слово ритуал і звичай. Не погоджуючись зі спробою росіян привласнити руську назву, мову та історію, Олександра Стефанович у поезії «Біло по ятим глас витязя» апробує ідею, що старослов'янська може читатися в українській, а не в російській фонетично. Юрій Клен пише вірш-самоозначення «Ми», в якому постулює уявлення про геополітичне значення України на межі між європейською і східною цивілізаціями:

*На гострій грані двох світів
Ми непорушно муром стали,
Щоб чорний вихор вас не змів
Голодним клеветом металу.
В запеклім герці двох стихій
Ми завжди жертвами лягали,
Коли неситий буревій
Зі сходу дув в нестямі шалу.
Щоб геній раси спорудив
Вам храми з бронзи і кришталу,
Нас затопляв страшний приплив
І смерч монгольської навали.
Щоб ви цвіли в красі стрункій, –
Ударивши у наші груди,
Відлине в степ нераз прибий
Шаленства, розпачу і броду.*

Як зауважив Володимир Моренець, «у цій органічній причетності до сивої давнини можна знайти пояснення, чому ще такі пекучі події визвольних змагань не стали для Дарагана та інших провідних мотивом творчості: вони мали свою більшу, значимішу історію, свій імпліцитний хронотоп, в обширі якої остання війна – лише черговий епізод, яким ця історія аж ніяк не завершується».

Перша шпальта газети «Сурма» – органу Української військової організації, 1929 рік.

Ольжич пише про «ланцюг покоління», що сягає безодні віків. Іще один «пражанин» Леонід Мосендз ставить в один ряд битву на Калці, поразку під Берестечком, знищення Батурина і розстріл під Базаром: *Нащадки воїв княжих, нащадки степових ізгоїв минають прудкою ходою минулого віхи хиткі. Синце знамення кажеть, вітер проти героїв, пророцтв кривавих луною*

за ними шумлять віки.
За ними – князівські змови,
за ними – погрози Калки,
з гребель берестецьких стогін,
пожеж батурицьких згар.
Див захлинувся зовом,
від крику зайшлися галки,
Обида, раба тривоги,
чатує вже на Базар.

Активне звертання до руського коду в художній думці 1920 – 1930-х пояснюють проживанням поразки, співмірної за відчуттями з Батиевою навалюю чи погромом Києва 1169 року від рук Андрія Боголюбського. Адаже за половцями, печенігами та монголами виразно проступає російсько-радянська орда. Однак важить і те, що боротьба триває, і поразка в битві не виключає перемоги у війні. Тож Русь у «пражан» – із Перуном і Сварогом, з експансією та величчю, хоробрістю та аристократичністю князів-воїнів, – була способом творення за допомогою слова тієї держави, якої не втримали політично.

Ольжич сягнув іще далі: йому належить першість у привнесенні праісторичної тематики в українську літературу – як ще одна форма утвердження тягlostі традиції осілого життя на наших теренах. Митець виношував думку написати археологічний роман, «а джерелом до того будуть викопалини, декілька чудових і цінних розкопок... Вони так докладно розповідають про нашу культуру ще далеко до Христа! І то зовсім певно, що про нашу і на наших історичних землях!»

Обкладинка другої поетичної збірки Олега Ольжича, 1940 рік.

Особистість Олега Ольжича можна розглядати із трьох іпостасей: націоналіста, поета і археолога-науковця. Перші дві доволі логічно переплітаються, оскільки у віршах Ольжича видно чітку ідеологічну лінію, а в націоналістичному русі немалу роботу Ольжич провадив у сфері культури, керуючи культурною референтурою ОУН. Проте й третя іпостась втілює його світогляд.

Своїми дослідженнями в галузі археології він показував тягlostі культури, зв'язок нації зі своєю землею, зрештою, працюючи за кордоном, він демонстрував світовий спільноті українську інтелектуальну думку, українське минуле. Про роль кожної із цих трьох справ у його житті можна довідатися з листа до батька:

«Без сумніву, археологія – найменш улюблена моя «Муза». Коли я віддав їй найкращі «почуття своєї молодості», то тільки тому, що знав її вірність... Це й було причиною, що я віддав їй руку. Серце ж моє лишалося вільне. І панує над ним друга Муза – література. Тут вже дійсно «маємо до діла» з справжньою пристрасною любов'ю, що може зламати навіть життя. (...) Я переконуюся, що мистецтво і наука себе взаємно виключають. Їх можна чергувати, але ніколи комбінувати. (...) Та й «болото» політики дуже звабливе, «ізмурдне», та й затагує страшно. Тут треба підходити до справи зі становища любові до котроїсь з цих речей і користі, які людина може принести в тому чи іншому напрямку... Я не сподіваюся від неї ні щастя, ні долі. Але влада її велика. Це така особа з породи Богів!... В організації націоналістів я твердо вірю. Єдина вона, я переконаний, зробить і може зробити щось для України».

До своїх поезій Олег Ольжич ставився з високим трепетом, ретельно добирив їх для цілісності збірки.

Покоління Олега Ольжича на тлі доби: «Зрослась небезпека з відважним ЖИТТЯМ»

7 Неодноразово в листах до доктора Дмитра Донцова, який публікував вірші українських поетів, Ольжич наголошував на недопустимості недбалих редакторських правок, вважаючи, що і розділові знаки, написані автором, містять своєрідний зміст:

«Вельмишановний пане редакторе! Останній Л. Н. В. приніс мені багато прикрости. Право кожного редактора є друкувати те, що він вважає за добре, але право невід'ємне автора – публікувати тільки написане ним самим (...) Ви чомусь злякалися слова революція (хоч вона може бути й національною...) і замінили його читанковим «Буря; у «Молитві» Ви викинули крапку після «орхідеї», а додали протинку з ризикою, від чого так змінився сенс, що далі нікуди».

Окрім власної творчості, Ольжич упорядкував кілька антологій. «Золоте Слово. Вибір з історичних джерел» починається з Андрієвого пророцтва величі Києва і завершується текстом Пилипа Орлика. «Живі струни. Антологія української поезії» об'єднує під однією обкладинкою обрядові пісні, уривки з класичних текстів та вірші поетових сучасників. «Бити грому великому».

Декламатор української героїчної поезії втілює ієрархію важливого для цього покоління: у збірці надруковано добірки текстів для декламування на імпрезах Arg Militans, які Ольжич організовував спільно зі сценографкою Наталею Геркен-Русовою. Так наприкінці 1930-х були розроблені програми на Свято Державності – Самостійності й Соборності (22. I), Свято Пориву (30. I, на честь героїв Крут), Свято Духа (10. III, на пошану Тараса Шевченка), Свято українського моря (29. IV, у день військово-морської флотії УНР), Свято Зриву (1. XI, у день Листопадового чину у Львові), Свято Базару (22. XI, в річницю смерті 359 героїв) та Свято 23. XII, у день загибелі діячів ОУН Дмитра Данилишина й Василя Біласа.

Ольжичеві погляди на мистецтво виразно характеризує уривок із листа до Павла Маценка: «Щоб викинути речі, які не будуть: вічне скигління, сахариновий сентименталізм, сльозоточиве бідкання. Така музика чужа сучасному героїчному світовідчуттю нашої нації... Я розумію під музикою не просто войовничі, чи, не дай Боже, гурра-патріотичні речі, а творчість, що відображає мужнє скоплення життя».

Беручи до рук владу, українські націоналісти мислили стратегічно, і ще не маючи держави, 1939 року створили Комісію державного планування, яку очолив Олег Кандиба. Було розроблено кілька блоків проектів законодавчих актів, які мали використовувати при організації державного життя у відновленій українській державі.

Провід українських націоналістів усвідомлював виняткову важливість державної підтримки культури, її націєтворчу та світоглядну, а не лише розважальну функцію. Тому в перші тижні й місяці перебування в Україні похідних груп ОУН заходами Олега Ольжича, Олени Теліги та інших діячів постали українська преса, Спілка письменників, відродилося шкільництво, ненадовго вийшла з підпілля українська наука.

На вечорі Олега Ольжича

8 липня із зали прозвучало питання щодо того, чи нині Україна бере приклад із цього покоління щодо недопущення помилок попередників і використання минулих досвідів у війні. Можна стверджувати, що, на жаль, ні, бо нинішня державна політика під час війни не приділяє належної уваги розвитку і відродженню культури. Відбувається скорочення викладання гуманітарних предметів, применшення їхньої ваги, недотримання української мови центральними ЗМІ.

«В авангарді героїчної доби»

На відміну від діячів УНР, які зволікали з ухваленням важливих рішень, яким бракувало рішучості в діях, Ольжич і його покоління діяли миттєво. Щойно з'явилася можливість побудови української держави на теренах Закарпаття – одразу вся Організація долучилася до цього активного процесу, незалежно від рішень сильних світу цього. Тоді Ольжича заарештували, проте завдяки зверненням угорських науковців-

Листівка 1939 року, на звороті напис: «В силі Карпатської Січі лежить могутність нашої Держави». Фото Архіву ОУН УІС-Лондон.

археологів його було звільнено (менше тоді пощастило іншому українському археологові – Степану Фігурі, старшому від Ольжича на 10 років: 18 березня 1939 року його розстріляли угорці).

Так само задля блискавичних дій Ольжич з іншими оунівцями йшов за фронтом, який у червні – вересні 1941 року рухався Україною у війні двох тираній – радянської та нацистської. І щойно Київ перейшов від одних до других – Ольжич узявся творити тут Українську національну раду, яка одразу відродила українське життя в окупованій столиці. Оскільки самостійна Україна не входила у плани жодної з імперій, на Ольжича німецькі окупанти починають полювання.

Особливо дошкульним для обох тоталітаризмів був проект документування злочинів нацизму у зіставленні з більшовизмом. Збірник мав назву «Революція рве кайдани», до його редагування доклалися професор Юрій Бойко, Олег Ольжич та Яків Шумелда, також учасник похідних груп ОУН. Гестапівці у травні 1944 року перехопили машинопис, і це стало вагомим чинником для вироку Ольжичеві.

Книжка складалася з п'яти розділів: 1 – історичний огляд більшовицької політики фізичного знищення українців та примусової русифікації; 2 – спроби ОУН відродити національне життя в різних галузях восени 1941 року; 3 – нацистський терор в Україні; 4 – тактика українських революційних сил у боротьбі з нацистами; 5 – досвід і перспективи визвольної боротьби. Це була перша вагома документація боротьби ОУН із більшовицьким і нацистським режимами, з фіксуванням злочинів проти людяності, які здійснювали обидва тоталітарні режими проти українців.

У нинішній війні ми особливо гостро розуміємо важливість щоденної боротьби не лише збройно, а і юридично – за встановлення справедливості та документування російських злочинів проти людяності. Однак і в 1940-х, і сьогодні є усвідомлення, що без перемоги на полі бою не важитимуть жодні правові позови.

Поклик рідної землі

9 січня 1939 року, перебуваючи в Карпатській Україні, Олег Ольжич пише з Хуста лист до Євгена Онацького, представника ОУН в Італії: «Пересилаю з Рідної Землі Вам рідзв'язні та новорічні побажання».

Цей поклик рідної землі відображений у назві збірника спогадів і документів про український націоналізм у Другій світовій війні – «На зов Києва». На цей «зов» вирушали завзяті відчайдухи, після двох десятиліть бездержавності вони не могли не скористатися нагодою ступити на рідну землю.

«Хто дихав хоч раз день вільно, до смерті хмільний украї», – пише Олег Ольжич у вірші «Революція» ще з першої збірки «Рінь» 1935 року.

Приятелька родини Кандиб Галина Лашенко згадувала у спогадах ці відчуття:

«Всупереч тому, що Київ перебував у руках німецького окупанта, ми, що стільки років були на чужині, відчули, яке це велике щастя, жити на своїй землі. Всюди на чужині людина відчуває свою периферійність, і тільки тут, у Києві, «на нашій, не своїй землі», відчула людина, що центр світу там, де ми.

(...) Здавалось чимсь несамовитим, що землі Наддніпрянської України, так близькі географічно від західних українських земель, були фактично від них далі, як Хіна, Австралія, як Ново-Зеляндські острови. Бо хто це міг за ці 20 років відвідати Наддніпрянську Україну? А хто туди їхав, скільки з них могло повернутись?»

І все-таки були сповнені величезного щастя, що доля судила нам повернутись у рідний край. І хотілось віддати себе цілого, віддати все краще, що в собі маєш, на службу цій землі, прадавній землі наших батьків».

Олега Ольжича і його покоління можна назвати золотим в українській літературі і сталевим в українській боротьбі за волю.

Ольга Петренко-ЦЕУНОВА,
Михайло КУБЛІЙ

Опубліковано у видання «Тижень»
Сайт «Аргумент», 18.07.2023

Пам'яті Василя Овсієнка

На 75-му році життя відійшов у вічність політв'язень радянських концтаборів, філософ, публіцист, історик дисидентського руху Василь Овсієнко.

Про це повідомив журналіст, історик, головний редактор сайту «Історична Правда» Вахтанг Кіпіані. «Ми були дуже близькі. Останні роки пан Василь хворів. На цьому тижні ми обговорювали з його племінниками переведення в краще місце для реабілітації та лікування. Це була велика і дуже скромна людина, подвижник, яких одиниці на мільйони», написав Вахтанг Кіпіані.

Василь Овсієнко народився 8 квітня 1949 року у селі Ставки на Житомирщині. Після закінчення в 1966-му школи працював у колгоспі, в 1967 – літературним працівником районної газети. У 1967 – 1972 роках навчався на філологічному факультеті Київського університету.

Василь Овсієнко, 1970-ті роки

Навесні 1968 року виготовив декілька фотовідбитків трактату Івана Дзюби «Інтернаціоналізм чи русифікація?», інтенсивно розповсюджував український самвидав у середовищі студентів. 1972 допомагав Василеві Лісовому та Євгенові Пронюку видати «Український вісник».

З серпня 1972-го Овсієнко працював учителем української мови та літератури на Київщині, де написав статтю «Добощ і опришки, або Кінець шістдесятників», робив записи літературного характеру, які пізніше були використані слідством для шантажу психіатричною експертизою.

Заарештований 05. 03. 1973 за звинуваченням у проведенні антирадянської агітації і пропаганди (ст. 62 ч. 1 КК УРСР) у формі розповсюдження літератури самвидаву. 06.12.1973 разом із Пронюком і Лісовим Київським був засуджений до 4 років позбавлення волі в таборах суворого режиму. У мордовських таборах брав участь в акціях протесту.

Звільнившись 05. 03. 1977, жив під адміністративним наглядом у рідному селі і працював у колгоспі художником-оформлювачем. Підтримував листовні зв'язки з політв'язнями та їхніми родинами. Його інформація про події в мордовських таборах була опублікована в «Хроніке текущих событий» і використана Українською Гельсінською групою.

18. 11. 1978 затриманий міліцією у зв'язку з приїздом до нього члена УГГ Оксани Мешко та Ольги Бабич-Орлової. Пояснення давати відмовився, за що міліціонер вульгарно вилаяв його і виштовхнув із сільради. Овсієнко подав на міліціонерів і кавегіста в суд, унаслідок чого проти нього самого 01. 12 було порушено кримінальну справу за звинуваченням у вчиненні

насилницького опору. 07–08. 02. 1979 засуджений до 3 років позбавлення волі.

Відмовився свідчити у справах Левка Лук'яненка, Миколи Матусевича, Гелія Снегір'єва, Василя Стуса, Дмитра Мазура, на захист останнього подав заяву в КГБ. 09. 06. 1981 майор КГБ Чайковський оголосив Василю Овсієнку про порушення проти нього справи і запропонував написати «покаянну» статтю в газету з осудом діяльності УГГ. Овсієнко відмовився брати участь у розслідуванні, за що був засуджений Житомирським обласним судом 23-26. 08. 1981.

Каварся в таборі особливого режиму в селі Кучино Чусовського р-ну Пермської області. Брав участь в акціях протесту. Без клопотання помилувавши указом ВР СРСР від 12. 08. 1988 року. Менше як за добу, літаком, спецконвоем доправлений у Житомир і був звільнений 21 серпня.

Працював у рідному селі художником-оформлювачем, бо до роботи вчителем не допустили. У вересні 1988 увійшов до Всеукраїнської координаційної ради Української Гельсінської Спілки, 16. 07. 1989 обраний головою її Житомирської філії. 30.04.1990 призначений секретарем Української Республіканської партії з видавничих справ. З 01. 05. 1997 до 29. 04. 2001 – заступник голови Республіканської Християнської партії. З 1990 – співолова Українського комітету «Гельсінкі-90».

Василь Овсієнко також був учасником експедиції з перепоховання Василя Стуса, Олеси Тихого і Юрія Литвина в листопаді 1989-го, член Ради Музею історії політичних репресій «Пермь-36», що в Кучино.

З червня 1998 – координатор програми Харківської правозахисної групи, поповнював електронний архів ХПГ біографічними довідками та інтерв'ю колишніх політв'язнів.

1996 вийшла книжка нарисів-спогадів Овсієнка «Світло людей». Автор низки публікацій про репресії і правозахисний рух. Співупорядник разом з Євгеном Захаровим 4-томного видання матеріалів Української Гельсінської групи. З 1999 року організував експедиції на Соловецькі острови та в урочище Сандармох.

12. 01. 2000 року Овсієнку присуджена премія ім. В. Стуса за публіцистику, 17. 03. 2006 – премія ім. Івана Огієнка в номінації «Громадська діяльність». Також був нагороджений орденом «За заслуги» III ступеня, орденом «За мужність» I ступеня та орденом князя Ярослава Мудрого V ступеня.

«Українська правда» –
«Історична правда», 19.07.2023

Pravda.com.ua

Українські генерали бездержавної армії

Дев'ять повстанських командирів були відзначені найвищим військовим званням – генерал УПА. Лише двоє з них отримали його за життя, решта – після смерті.

Роман Шухевич «Тарас Чупринка» (1907 – 1950), генерал-хорунжий

Народився у Львові, походив із давнього священничого роду. Тісно спілкувався з Євгеном Коновальцем – той винаймав помешкання у його бабусі Герміні. Навчався в Данцизькій та Львівській політехніках, служив у польській армії. Вісімнадцятирічним вступив до УВО. У 1930-х Шухевич як бойовий референт Крайової екіпівки ОУН організував низку терактів проти польської адміністрації.

Був засуджений і ув'язнений у концтаборі в Березі-Картузкій. На початку 1943-го призначений військовим референтом Проводу ОУН(б), створював УПА. Від листопада того ж року – головний командир УПА, голова бюро Проводу ОУН, від 1946-го – голова генерального секретаріату УГВР. Загинув у бою з чекістами в оточеній хаті в селі Білогорща під Львовом. У 2010 році в Білогорщі вояки УПА символічно надав надали Шухевичу звання генерал-полковника.

Василь Кук «Леміш» (1913 – 2007), генерал-хорунжий

Родом із села Красне біля Золочева. Навчався на юридичному відділенні Люблінського католицького університету. Від весни 1943 року очолював УПА-Південь. Керував найбільшим боєм УПА проти військ НКВС під Гурбами. 1950-го, після загибелі Романа Шухевича, став головним командиром повстанського війська. Через 2 роки за постановою УГВР отримав звання генерал-хорунжого.

Ще через 2 роки у кривці в Іваницькому лісі його разом із дружиною схопили підпільники, яких завербував НКВС. Після 6 років ув'язнення був звільнений за указом Президії Верховної Ради СРСР. Тоді ж прочитав по радіо «Відкритого листа» до керівників ОУН та «всіх українців, що живуть за кордоном», у якому визнавав радянську владу в Україні та закликав діаспорні організації припинити всі спроби насильницького скинення комуністичного ладу.

Єдиний генерал УПА, який дожив до відновлення незалежності України. Написав декілька книг і спогадів, співпрацював із редакцією «Літопису УПА», був головою наукового відділу Всеукраїнського братства ОУН і УПА. Помер у Києві.

Микола Арсенич «Михайло» (1910 – 1947), генерал контррозвідки

Народився в селі Нижній Березів на Косівщині. Навчався на юридичному факультеті Львівського університету. За діяльність в ОУН польська влада його кілька разів заарештовувала. Року 1941 очолив референтуру Служби безпеки Центрального проводу ОУН. СБ під його керівництвом стала фактично «організацією в організації» та доволі ефективно протистояла гестапо та НКВС.

Був прихильником жорстоких методів: тотальний контроль всередині ОУН, терор та репресії внутрішньої безпеки, масові фізичні «чистки», щоб виявити радянську агентуру. Сучасники називали Арсенича майстром конспірації. Коли його кривку біля села Жуків оточили чекісти, застрелив дружину Ганну й себе. Звання генерала контррозвідки отримав посмертно.

Олекса Гасин «Лицар» (1907 – 1949), генерал-хорунжий

Народився в селі Конохів поблизу Стрия. Відслужив у польському війську. В ОУН вступив, коли був студентом Львівської політехніки. Навчання не закінчив, бо кілька разів його арештовували й ув'язнили в концтаборі Береза-Картузька. Незадовго до початку Другої світової війни став членом Проводу ОУН.

Співавтор «Єдиного генерального плану», який передбачав збройну боротьбу проти радянської влади. У 1941 році обійняв посаду першого заступника міністра військових справ тільки-но проголошеної Української Держави. Наступного року його арештувало гестапо, був ув'язнений у дрогобицьких «бригідках».

Брав участь у створенні Української народної самооборони, 1946-го очолив Головний військовий штаб УПА. Після війни розробляв тактику підпілля. Загинув під час перестрілки з чекістами у Львові. Року 1952 за рішенням УГВР посмертно підвищений до генерал-хорунжого.

Леонід Ступницький «Гончаренко» (1891 – 1944), генерал-хорунжий УПА

Родом із села Романівка Житомирської області. Навчався на агрономічному факультеті Київського університету. Під час Першої світової війни служив у російському війську, отримав звання поручника,

відзначений бойовими нагородами. Долучився до українізації армії, вступив до гайдамацького куреня. Командував полком Київської групи Армії УНР, під час Другого зимового походу – окремим кінним загonom Волинської групи Юрія Тютюнника.

Вийшовши з табору для інтернованих, замешкав в Острозі на Волині. Року 1943 очолив Генеральний штаб групи УПА-Північ. Досягненням Ступницького став перехід на бік УПА українських поліцейських формацій. Він також випрацював план переходу загонів УПА-Північ через німецько-радянський фронт. Застрелився у лісовій кривці, яку оточили війська НКВС, поблизу села Дермань. За рішенням Українсько головної визвольної ради посмертно підвищений до рангу генерал-хорунжого УПА.

Іван Трейко «Немо» (1898 – 1945), генерал-хорунжий

Народився в селі Старостинці на Вінниччині. Офіцер російського війська, полковник Армії УНР. Співпрацюючи з польською розвідкою, здійснивав успішні бойові рейди з території Польщі на підрадянську Україну. У 1920-х замешкав на Рівненщині, належав до гетьманського руху Павла Скоропадського.

Пережив замах, який влаштували чекісти. У 1941 році ввійшов до штабу УПА «Поліська Січ» Тараса Бульби-Боровця як консультант із тактики партизанської боротьби. Наступного року в Холмі його арештувало гестапо. 1943-го очолив відділ розвідки УПА-Північ. Загинув у бою з військами НКВС біля села Сторожів на Рівненщині, за іншими даними – у селі Городниця на Житомирщині. Званням генерал-хорунжого відзначений посмертно.

Дмитро Грицай «Перебийніс» (1907 – 1945), генерал-хорунжий

Походив із села Дорожів на Самбірщині. Навчався на математично-природничому факультеті Львівського університету. В ОУН вступив у 17. Брав участь в організації вбивства міністра внутрішніх справ Польщі Броніслава Перацького, за що був ув'язнений у Березі-Картузкій.

У 1940 році став членом Революційного проводу ОУН, 1942-го його заарештувало гестапо та ув'язнило в тюрмі на Лонцького. Наступного року його визволила СБ ОУН. 1945-го очолив Головний військовий штаб УПА й отримав звання

генерала-хорунжого. Під час переходу кордону з Чехословаччиною його арештували прикордонники. Був відправлений до празької в'язниці – там наклав на себе руки.

Іван Климів «Легенда» (1909 – 1942), генерал-політвиховник

Син війта Сільця-Белзького на Сокальщині. Вчився на юриста у Львові. Був кілька разів ув'язнений, зокрема в Березі-Картузкій. У 1941 році – член Проводу ОУН, міністр політичної координації Української Держави. Один з організаторів перших українських військових формувань.

На Київщині налагоджував зв'язки зі східними українцями, аби залучати їх до визвольного руху. Схоплений під час великої облави гестапо на українських націоналістів у Львові й закатований у тюрмі на Лонцького. Під час тортуру сказав лише одне речення: «Я є Іван Климів, член ОУН, і більше нічого вам не скажу». Генерал-політвиховник посмертно.

Дмитро Маївський «Тарас» (1914 – 1945), генерал-політвиховник

Народився в учительській родині в селі Реклинець на Жовківщині. Закінчив торговельну школу в Сокалі.

Начальник політвиховного відділу при Головному командуванні УПА, автор праць із пропагандистської, військової та розвідувальної діяльності. На початку німецько-радянської війни призначений референтом Крайового проводу ОУН на західних українських землях. Координував дії похідних груп ОУН.

Один з ініціаторів створення Антибільшовицького блоку народів та Української головної визвольної ради. Мав дістатися на Захід, щоб зустрітися зі Степаном Бандерою, Ярославом Стецьком та іншими діячами. Під час переходу чехословацько-німецького кордону потрапив у засідку і застрелився. У 1952 році його посмертно відзначили Золотим Хрестом Заслуги УПА та надали звання генерала-політвиховника.

Юрій ПУКІВСЬКИЙ, кандидат історичних наук
Опубліковано у виданні «Локальна історія»
Ілюстрації Дар'я Ковтун
Сайт «Аргумент».
21.07.2023

4 серпня	1687 – гетьманом України обрали Івана Мазепу. 1878 – народився Антін Крушельницький, український письменник, літературний критик і літературознавець, громадський діяч, педагог, міністр освіти УНР (1919). Репресований НКВС і розстріляний.
5 серпня	1886 – у США вийшла перша газета українською мовою «Америка». Народилися: 1844 – Ілля Рєпін, російський художник українського походження, уродженець Чугуєва на Харківщині; 1850 – Гі де Мопассан, французький письменник; 1866 – Володимир Леонтович, український громадсько-політичний діяч, письменник і меценат, правник. Один із видавців (разом із В. Симиренком та Є. Чикаленком) першої щоденної української газети «Громадська думка», згодом – «Рада». У 1917 р. – один із засновників Центральної Ради, в період гетьманату – міністр земельних справ; 1899 – Борис Антоненко-Давидович, український письменник, перекладач, літературний критик, мовознавець, довголітній в'язень радянських таборів; 1930 – Ніл Армстронг, американський астронавт, який першим із людей ступив на поверхню Місяця. 1962 – знайдена мертвою Мерилін Монро (Норма Джин Бейкер), американська акторка, співачка.
6 серпня	1945 – перше в історії ядерне бомбардування: американський літак скинув атомну бомбу на японське місто Хіросіму. За різними даними, загинуло від 140 до 240 тисяч людей, але точну кількість жертв бомбардування підрахувати складно, оскільки під дією радіації внаслідок різних хвороб люди помирали ще протягом тривалого часу.
7 серпня	Народилися: 1819 – Пантелеймон Куліш, український письменник; 1880 – Володимир Винниченко, український письменник та державний діяч.
8 серпня	Народився: 1834 – Осип-Юрій Федькович, український письменник. Померли: 1949 – Іван Піддубний, український борець, чемпіон світу; 1991 – Іван Кожедуб, військовий льотчик.
9 серпня	1803 – перша демонстрація пароплава, винайденого америтканськи інженером, винахідником Робертом Фултоном. 1945 – США скинули ядерну бомбу на японське місто Нагасакі. Постраждало півмільйона людей.
10 серпня	Померла: 1907 – Марко Вовчок, українська письменниця.
11 серпня	1906 – в Англії Юджин Ласт запатентував звукове кіно.
12 серпня	Померли: 1848 – Джордж Стівенсон, англійський інженер, винахідник паровоза і залізниці; 1900 – Вільгельм Штейнціл, австро-американський шахіст, перший офіційний чемпіон світу (1886 – 1894).
13 серпня	Померли: 1946 – Герберт Уеллс, англійський письменник; 1956 – Якуб Колас, білоруський письменник.
14 серпня	1385 – укладено Кревську унію угоду між Королівством Польським і Великим князівством Литовським, що передбачала об'єднання цих країн у єдину державу Річ Посполиту. 1775 – Катерина II видала царський маніфест, який офіційно ліквідував запорозьке козацтво. 1947 – Пакистан та Індія здобули незалежність від Великої Британії. 1980 – на Ленінській верфі у Гданську (Польща) під проводом Леха Валенси 17000 робітників почали страйк, яким розпочалася 9-річна боротьба за демократизацію Польщі і поваленню комуністичного ладу.
15 серпня	Померли: 1956 – Бертольд Брехт, німецький письменник, драматург; 2004 – Чеслав Мілош, польський і американський поет, лауреат Нобелівської премії (1980).
16 серпня	Народилися: 1769 – Наполеон Бонапарт, полководець, імператор Франції; 1771 – Вальтер Скотт, шотландський письменник; 1939 – Володимир Дрозд, український письменник.
17 серпня	1820 – у Ніжині коштом князя Олександра Безбородька відкрито гімназію вищих наук (нині Ніжинський університет імені М. Гоголя). Народився: 1934 – П'єр Рішар, французький актор театру і кіно, режисер.
18 серпня	1982 – створено перший компакт-диск. Народився: 1942 – Муслім Магомаєв, радянський співак, азербайджанець.

В Одесі пошкоджені 25 пам'яток архітектури внаслідок ракетної атаки РФ

Серед пошкоджених пам'яток архітектури в Одесі будівлі XIX-XX сторіччя.

За попередніми даними, 25 пам'яток архітектури пошкоджені через нічну ракетну атаку Росії на Одесу, 23 липня. Це, зокрема, будинки Чижевича, Папудової, Забудовського, Гагаріна, Януша, Жданової, Рассель дель Турко, Маса, Ковалевського, Порро, Машевського, особняк Манук-Бей.

Росіяни навмисно спрямували

свої ракети на історичний центр Одеси, що перебуває під захистом ЮНЕСКО.

Вночі 23 липня Росія атакувала Одесу. Як повідомила місцева влада, внаслідок російської атаки одна людина загинула, 22 поранених, зруйновані 6 житлових будинків. Також пошкоджені найбільший православний храм Одеси – Спасо-Преображенський кафедральний собор, який розташований в центрі міста.

Виставка

«Я був поляком, громадянином України»

Національний музей історії України у Другій світовій війні запрошує ознайомитися з вуличною виставкою «Я був поляком, громадянином України», яка розміщена у вільному доступі на території музею. Експозиція представляє історію громадян України польського походження, які полягли у війні з російським агресором.

Виставковий проект ініційований Міністерством закордонних справ Республіки Польща, Центром польської культури та європейського діалогу в м. Івано-Франківськ у співпраці з Генеральним консульством Республіки Польща в м. Львів та Фондом «Свобода і демократія».

Автор текстів – Дмитро Антонюк – український журналіст, мандрівник і перекладач.

У виставці зібрано короткі життєписи кільканадцяти наших захисників. Такі імена, як Ігор Брановицький, Ян Даманський, Андрій Гаврилюк, Євгеній Сарнавський, Максим Ридзанич, знайомі відвідувачам Музею війни. Історії воїнів не раз були представлені в музейних виставкових проєктах та на тематичних заходах: «Аеропорт... Пекельна смуга», «Український Схід» та ін.

Рідні полеглих передали їхні особисті речі до фондозбірні Музею, який назавжди збереже пам'ять про героїв та їхню звязку.

Національному музею історії України передали 512 давньоримських монет, конфіскованих на Чернівецькій митниці

Нещодавно до фондів музею, за рішенням Експертно-фондової ради, було передано цілу колекцію римських монет, які намагалися незаконно вивезти з України. Цю колекцію затримала Чернівецька митниця. Причиною затримання й конфіскації монет стала відсутність супровідних документів. Експертне дослідження вилучених монет провело державне підприємство «Науково-дослідний центр «Охоронна археологічна служба України» Чернівецька філія інституту археології.

Згідно з висновками співробітників центру, 512 монет є автентичними монетами відкарбованими у 1 – 4 ст. за часів Римської імперії. Монети мають задовільне збереження та є гарно підбраною й систематизованою колекцією, яка має велику історико-культурну та нумізматично-колекційну цінність.

У колекції представлені срібні денарії, відкарбовані за часів династії Флавіїв (Веспасіан (69 – 79 рр.н.е.), Антонінів (Нерва (96 – 98), Траян (97 – 117), Адріан (117 – 138 рр.), Антоніна Пія (138 – 161), Марка Аврелія (161 – 180), Коммода (175 – 192), а також Септимія Севера (193 – 211) засновника династії Северів.

Срібний денарій був головною монетою римського часу. Його карбування розпочалось у 268 р. до н.е. ще за часів Римської республіки

та тривало й за Римської імперії. Ця монета забезпечувала грошовий обіг не тільки у величезній імперії, але й використовувалась племенами. що з нею межували.

Ці срібні монети були не тільки засобом купівлі-продажу, але й металевим засобом масової інформації свого часу, прославляли імператорів для народу Риму та прийдешніх поколінь, увічнювали їх діяння, воєнні перемоги, чесноти.

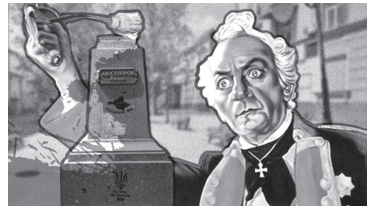
Ці монети цікаві не тільки як зразок грошового обігу на території Римської імперії, а також і тим що численні знахідки подібних монет зафіксовані й на території нашої держави. Саме монети від Траяна до Септимія Севера найчастіше зустрічаються у скарбах і поодиноких знахідках зафіксованих на території України. Їх поява на наших землях обумовлена тим, що племена, які тоді мешкали на цій території й за стародавніми римськими авторами-істориками мали назву «венеди», мали активні торговельні відносини з Римською імперією.

Попереду співробітників відділу кропітка праця по атрибуції та опису отриманих монет, взяття їх на держаний облік. Ці монети поповнять колекцію римських монет музею, яка нараховує близько 10 тисяч одиниць, а згодом, ці пам'ятки грошового обігу, будуть використані у музейних виставках і експозиціях.

Міф про Суворова: чи дійсно він геніальний воєначальник чи банальний каратель?

Про царського полководця Олександра Суворова, ймовірно, чули всі. У Херсоні на його честь поставили пам'ятник, назвали вулицю та навіть була окрема експозиція в краєзнавчому музеї. У царській та радянській пропаганді Суворова возвеличували як великого полководця, що не програв жодної битви.

Але чи насправді це так? І чи дійсно його роль настільки значна в розвитку Херсона? Про це згадували у херсонському виданні «ВГОРУ».

Так, наприкінці 18 століття Суворов був у Херсоні. На однойменній вулиці досі стоїть будинок із написом: «У цьому будинку жив Суворов з 1792 по 1794 роки». Він і раніше приїжджав до нашого міста. У регіоні командував царськими військами, які вели загарбницькі війни на Півдні України. І на цьому – усе! Більше він нічого в Херсоні не зробив.

І тут виникає риторичне питання. Навіщо ж у нашому місті береги про нього пам'ять? Якщо це пам'ять про головного карателя тогочасної Російської імперії.

Хай буде 35 тисяч: фальсифікація з цифрами

Почнемо з того, чи дійсно Суворов видатний полководець? Візьмемо для прикладу штурм його військами турецької фортеці Ізмаїл (зараз це місто в Одеській області) 22 грудня 1790 року. З усіх перемог Суворова саме ця дата визнана у РФ як день «воїнської слави».

У ті часи фортеця Ізмаїл була важливою для Османської імперії на Півдні України. Її збудували ще у 16 столітті. До речі, до Суворова цю твердиню двічі брали штурмом українські козаки: спочатку під керівництвом Северина Наливайка, а потім – Петра Сагайдачного. Але про це чомусь росіяни ніколи не згадують.

Фортеця мала стратегічне значення, бо після її захоплення давала можливість царській армії зайняти величезні території за Дунаєм. На історичних картинах та гравюрах вона зображувалася неприступною – з височенними кам'яними стінами та вежами. Та насправді Ізмаїл мав земляні укріплення з переважно сухими ровами.

У радянських та російських джерелах вказують також «цікаву арифметику» щодо кількості військ з обох боків. Начебто турецький гарнізон налічував 35 тисяч військових, а царська армія – 31 тисячу. Тобто нападників було менше, ніж оборонців. Такий «факт» мав підкреслити «геніальність» Суворова. За тими ж джерелами, царські війська взяли фортецю всього за вісім годин.

Під час штурму загинуло 26 тисяч турків, а російські втрати

вбитими склали всього 1815 осіб. Погодьтеся, співвідношення втрат дуже дивне – один нападник до кільканадцяти оборонців. Виходить, рови, вали, фортечні стіни та бастіони ніяк не допомогли турецькій армії? Чи вони були з фанери або паперу? Українські науковці мають сумніви щодо чисельності турецького гарнізону. Вони припускають: 35 тисяч – це загальна кількість населення фортеці з військовими та жителями. І ця цифра все одно завищена.

До речі, існує легенда, що коли ад'ютант спитав у Суворова після штурму: «Чи не забагато пишемо

кинути на повстанців війська Суворова. Після серії поразок залишки військ польських повстанців перекинули до Варшави. У листопаді 1794 року армія Суворова взяла штурмом містечко Прага – передмістя Варшави. Тут вона влаштувала справжню різанину. Нікого не пожаліли – ні жінок, ні дітей. Сам Суворов нічого не зробив, щоби зупинити солдат.

Один з учасників тих подій так описав звірства російських військових: «Наші солдати стріляли в натовп, не розбираючи, – і пронизливий крик жінок, крики дітей жахали душу. Справедливо

Штурм Ізмаїла

вбитих турків?», той відповів: «А що їх жаліти, супостатів?».

Це зробили, щоби відправити в Петербург хвалебні звіти уряду. І таке «победобесіє» вилилося навіть у написання придворним поетом Гаврилом Державіним неофіційного гімну Російської імперії «Грім перемоги, лунай!».

І тут нема чому дивуватися. Як росіяни вміють приписувати та маніпулювати цифрами, херсонці добре знають після проведення псевдореферендумів у 2022 році.

Але повернімося до Суворова та його війська.

Чим закінчився штурм Ізмаїла? Кривавою бійнею. Карателі не пожаліли ні дітей, ні жінок, ні літніх людей. Потім росіяни змусили полонених викидати тіла нещасних у Дунай, буцімто, щоби не сталися епідемії. Ймовірно, вони хотіли приховати так реальну чисельність турецького гарнізону та масштаби втрат серед місцевих.

У 1890 році історик Микола Орлов так розповів про ці звірства: «Як і пообіцяв Суворов, місто віддали на три дні в розпорядження солдатів, – таким був звичай того часу; тому на другий і на третій день продовжувалися випадки насильств і вбивств».

Головний каратель Російської імперії

Кривавий терор Суворов дуже «вміло» використовував і для придушення національно-визвольних рухів та повстань. Чого тільки варта жорстока різанина в передмісті Варшави під час польського повстання Костюшка.

У 1794 році почалося повстання в Польщі під проводом Тадеуша Костюшка. Повстанці виступали за відновлення незалежності своєї держави, яка її втратила після кількох поділів Речі Посполитої. Доволі швидко їх підтримали майже всі верстви населення Польщі. 4 квітня полякам навіть вдалося розгромити царську армію під Рославицями.

Імперський уряд вирішив

кажуть, що пролита людська кров збуджує свого роду сп'яніння. Запеклі наші солдати в кожній живій істоті бачили губителя наших під час повстання у Варшаві. «Ні, нікому пардону!» – кричали наші солдати та вбивали всіх, незважаючи на вік і стать...»

Потім російські історики намагалися виправдати солдат, начебто ця різанина була помстою за знищення на початку повстання царського гарнізону у Варшаві. Тобто, ви розумієте, вони знайшли виправдання воєнному злочині! Це, напевно, найвищий ступінь блюзнірства, який може бути!

За різними оцінками, у тій кривавій різанині загинуло 20 тисяч мирних жителів. Вершиною цинізму було те, що Суворов приймав польських перемовників серед тіл убитих, якими були встелені вулиці містечка Прага.

До речі, нічого не нагадує? Такі ж звірства учиняли російські солдати під час окупації Бучі, Ірпеня, Ізюма, Гостомеля, на Херсонщині та інших окупованих минулого року територій України. Тіла нещасних жителів досі ексгумують на правобережжі нашої області.

Суворов став для царської влади професійним карателем. Не лише Ізмаїл та Прага є кривавими плямами в біографії Суворова. Він придушував таким же методами повстання Пугачова, проводив депортацію християн із Криму, каральні експедиції у Фінляндії та Придністров'ї.

І тут виникає логічне питання, навіщо в Херсоні зберігати пам'ять про постать, у якої руки по лікті в крові вбитих мирних людей.

В історії України та нашого міста достатньо героїв, видатних діячів культури, політики, економіки, які б можуть повністю замінити імперський наратив. Та прибрати з наших вулиць назви, які пов'язані із Суворовим та іншими царськими діячами.

Єгор СИДОРОВИЧ

Опубліковано у виданні «ВГОРУ». Сайт «Аргумент», 09. 07. 2023

Третя Залізна стрілецька дивізія УНР проти «комуняк»

Третя Залізна стрілецька дивізія – одна з найбездатніших частин Дієвої армії Української Народної Республіки доби визвольних змагань 1917 – 1922 років. Полковнику Олександрові Удовиченку вдалося створити підрозділ, який за стійкість у боях проти «червоних» на Поділлі назвали «Залізним».

«Енергія та активність»

«Населення хреститься: «Слава Тобі, Господи, нарешті дочекалися своїх». Село в жалобі – нещодавно москалі розстріляли 40 селян «за саботаж». Молодь проситься до полку. Старі благословляють їх: «Помститься, діти, за безневинно пролиту кров батьків і братів ваших!», описав атмосферу літа 1919-го в Україні старшина Олександр Вишнівський.

Олександр Удовиченко (1887 – 1975). Фото: wikipedia.org

Історія створення 3-ї Залізної стрілецької дивізії розпочалась навесні того ж року. У травні на західному березі річки Збруч зосередилася невелика група українських військ: 1-й кінний полк Синьої дивізії, 1-й Чорноморський полк і окремі курінь, зібраний з різних нечисленних частин. Їх об'єднали в 16-й піший загін Армії УНР під командуванням отамана Миколи Шаповала.

Перше завдання – відбити в більшовиків Кам'янець-Подільський – виконати не вдалося. Шаповала усунули з посади. Його місце зайняв 32-річний полковник Олександр Удовиченко. «Видатний старшина, шляхетна, скромна людина і талановитий керівник дивізії. У своїх операціях завжди виявляв розумну самодіяльність і велику активність. Завжди своїми рішучими атаками попереджував ворожі зосередження і заміри», характеризував його один із провідних штабів Микола Капустянський.

2 червня 1919 року реорганізовано Дієву армію УНР. 16-й піший загін переформатовано в 3-тю Пішу дивізію, а згодом – у 3-тю Окрему стрілецьку дивізію. Вона мала 1,2 тисячі багнетів і шабель, до 50 скорострілів. Уже наступного дня дивізія форсувала Збруч і таки прогнала більшовиків з Кам'янця. Місто стало столицею УНР. Ця перемога зміцнила бойовий дух козаків. «Молодий начальник Удовиченко виявив організаційний хист, хутко організувавши численні дрібні частини. Отже, енергія та активність цієї дивізії також спричинилися до нашого успіху», зазначено у звіті Штабу.

Нічна атака

У липні українське військо попрямувало на Київ. Перша перепона – залізнична станція Вапнярка, яку утримувала південна група дивізій 12-ї радянської армії. Стрільці швидко вибили ворога. Проте «червоні» кинули на підсилення підрозділ Мішки Япончика – одеського кримінального авторитета Мойсея Віницького – і знову зайняли станцію. О 3-й ночі стрільці знову влаштували наступ. Один із вояків описував: «Ця атака дійсно була надзвичайно по своїй завзятості й одвазі. Не кожна бойова частина, вибита в нічному бою зі своїх позицій, потрапить тієї ж ночі виявити активну боездатність».

Після цього успіху до назви 3-ї окремої Стрілецької дивізії додано слово «Залізна». Епітет відповідав дійсності – у підрозділі панувала залізна дисципліна. Командир рішуче боровся з будь-якими проявами отаманщини. Воювали не тільки чоловіки. Олександр Вишнівський загадував сестру-жалібницю Світлану Харченко: «Під час боїв була завжди там, де потребували її опіки. Коли полк наступав, все була зараз за передовою лавою. Кермувала санітарним відділом і особисто робила перев'язки тяжче пораненим, не звертаючи уваги на вибухи ворожих гарматних стрілен, кулеметний та рушничний вогонь».

Бої на Вапнярському напрямку тривали упродовж місяця. Капустянський вкотре висловив захоплення звитягою підрозділу: «Тритижневі бої дивізії та групи Удовиченка – це зразок мистецького керування командного

складу і показчик надзвичайної упертості та витривалості війська. Це – красна сторінка бойової слави молоді української армії».

Голими руками

Восени 1919-го розпочалася війна УНР проти російських білогвардійців. Залізна дивізія, потоплена в боях, відпочивала в заплілі. Проте незабаром підлічним Удовиченка довелося повертатися на фронт.

Олександр Удовиченко (в центрі) на позиції неподалік Дністра, 1920 рік. Фото: wikipedia.org

Група утримувала важливу ділянку на Східному Поділлі. Історик Михайло Ковальчук писав: «Честь за порятунок армії у ці важкі дні належала не головнокомандуванню, а ініціативним командувачам груп – насамперед Омелянович-Павленку й Удовиченку».

Невдовзі в українських вояків з'явився ще один ворог – тиф. Занедужав і Удовиченко. Командира відправили до шпиталю у Проскурові, його заступив Володимир Ольшевський. Стримати наступ білогвардійців не вдалося. Удовиченко потрапив у полон, його перевезли до Одеси. Залізна дивізія опинилася у «трикутнику смерті» поблизу Любара

Охочі продовжити боротьбу приєдналися до Першого Зимового походу, який очолив Михайло Омелянович-Павленко. Серед його

Лицарі «Залізного Хреста за Зимовий похід і бої» зі складу 3-ї Залізної дивізії з керівниками 2-ї Волинської дивізії. Фото: wikipedia.org

учасників були і вояки 3-ї Залізної дивізії. Командувати «залізними» довірили полковнику Валентині Трутенку. Шість місяців тривав рейд тилами окупантів. На початку 1920 року Удовиченко зумів втекти з полону.

Він дістався до Поділля і почав формувати новий підрозділ. Незабаром до нього доєдналися хлопці Трутенка. До листопада дивізія брала участь у військових операціях польсько-українського війська проти більшовиків. Особливо звитяжними були липневі бої за переправу на річку Збруч. Удовиченко загадував: «Після цього знаменитого бою, в якому виявилися добрі якості нашої кінноти та який скінчився повною поразкою ворога, останній обмежився лише дрібними наскоками на наші сторожові частини».

У жовтні 1920 року більшовики замирилися з поляками та продовжили наступ. «Наші дивізії виявляли надзвичайну упертість і боролися кожний клаптик рідної землі, але голими руками... «Набоїв! Набоїв!» – просили частини», – писав учасник тих боїв. 21 листопада 1920 року українська армія відступила до Польщі. Вояки 3-ї Залізної дивізії мусили здати зброю та військове майно. Найважче для козака минало прощання з конем: «Загартовані в боях козаки плакали, цілували своїх коней, передаючи їх в чужі руки». Участь у Другому Зимовому поході «залізни» вже не брали. Не вірили в його успіх.

Юрій МИТРОФАНЕНКО,

кандидат історичних наук

Опубліковано у виданні «Локальна історія» Сайт «Аргумент», 03.07.2023

Загадки й знахідки тисячоліть

Майже 5 тисяч давніх монет знайшли в лісах Румунії

Шукачі виявили 4 860 монет і три срібні пластини. Вони зберігалися в керамічному горщику. Монети викарбували між 1500 і 1550 роками, під час правління Владислава II (який жив з 1456 по 1516 рік), короля Богемії, Угорщини та Хорватії.

Мисливці за скарбами передали знахідку мерії Ноджоріда на заході Румунії. Відповідно до закону країни, якщо хтось знаходить потенційно цінні артефакти, він зобов'язаний повідомити місцеву мерію або музей протягом 72 годин після відкриття. Шукачі мають право на 35 – 45% від офіційно визначеної вартості скарби.

У затонулому кораблі знайшли скляний посуд

в ідеальному стані

З уламків 2000-річного римського корабля, який лежав на глибині 350 метрів, дістали скляний посуд. Корабельна аварія сталася між французьким півостровом Кап Корс та італійським островом Капрая.

На кораблі археологи знайшли вантаж, який майже повністю склався з скла і, ймовірно, плив з Лівану або Сирії. Підняли на поверхню скляні пляшки, тарілки, кубки, миски, амфори. Вони датуються кінцем I століття нашої ери.

Нові знахідки допоможуть дослідникам з'ясувати більше деталей про тогочасну торгівлю в Середземномор'ї.

У Секторі Газа –

поховання римської доби

У Палестині під час археологічних розкопок на римському кладовищі, якому близько двох тисяч років, розкопали поховання. В ньому два рідкісних свинцевих саркофаги та щонайменше 125 гробниць зі скелетами, більшість з яких майже неушкоджені.

Палестинська територія була важливим торговим місцем з часів стародавніх єгиптян та чужинців, описаних в Біблії. Кладовище виявили ще торік, під час будівельних робіт. Після цього на місці почали археологічні роботи, які довелося зупинити через брак фінансування. Лише тепер почалося дослідження.

Римська розкіш:

іспанські археологи

відкопали давньоримські лазні

У Мериді археологи натрапили на римську купальню, яка напроцьод добре збереглася, в межах відомого 2000-річного Каса-дель-Амфітеатр, заснованого римлянами в колонії, яку вони назвали Августа Емерита.

Римський імператор Август заснував Августу Емериту у 25 році до н. е. з метою переселення ветеранів Кантабрійських воєн. З часом місто стало одним із найбільших римських центрів Іспанії, а згодом взяло на себе роль столиці провінції Лузітанія, що охоплює велику територію понад 20 000 квадратних кілометрів. Над архітектурним плануванням міста ретельно працювали за зразком Риму.

Лазні прикрашені складним декором, включаючи мармурові плити, карнизну ліпнину і настінні розписи. Відкриття зроблено на ділянці, яку спочатку досліджували у 1940-х роках у межах Каса-дель-Амфітеатру. Будинок є куполом, побудованим навколо трапецієподібного внутрішнього двору з пишним садом у центрі. Каса-дель-Амфітеатр міг бути не типовим домом, як вважалося раніше, а ймовірніше громадським комплексом.

У Британії школярка випадково виявила 6000-річний артефакт

Еві Нуман знайшла наконечник сокири епохи неоліту, якому 6000 років. 34-річна мама Джемма Морріс зв'язалася з експертами, які похвалили Еві за «видатну знахідку».

Джемма вигулювала собаку з Еві та її сестрою Поппі. Жінка відразу помітила незвичайні сліди на камені і запропонувала взяти його додому, щоб дізнатися більше. Вони віднесли предмет до Археологічного товариства Суррея, де виявили, що рідкісному предмету 6000 років.

Древній кинджал

невідомої цивілізації

У похоронній урні разом з рештками людських скелетів знайшли іржавий залізний кинджал віком близько 2500 років Його виявили у селі Контагай в штаті Таміл Наду на півдні Індії.

Кинджал належав ще недослідженій цивілізації. Його використовували у період Сангама, від III століття до нашої ери до III століття нашої ери. Щоб встановити точне датування, знахідку відправили на експертизу до США.

На розкопках археологи знайшли дуже багато людських скелетів, кісток тварин, а також залишки будинків із глиняними підлогами та цегляними стінами. Мешканці цих земель могли перебувати на значно вищому рівні розвитку в порівнянні з їхніми сучасниками. Вони грали у настільні ігри, мали свою писемність та мову.

Стародавнє письмо нарешті розшифровано через 70 років після відкриття

Кушанська писемність, знайдена на території сучасного Таджикистану в 1950-х роках, довгі роки не давала спокою вченим. Торік дослідники виявили нові кушанські та бактрійські написи на скелі в районі ущелини на північному заході країни. Відкриття допомогло частково розшифрувати загадкову мову.

Лінгвісти з'ясували, що кушанська писемність використовувалася для запису раніше, ніж середньоіранська мова бактрійців. Вона була однією з офіційних мов Кушанської імперії, яка в період з 200 року до нашої ери до 700 року нашої ери існувала на території Центральної Азії та північно-західної Індії. На піку своєї могутності у II столітті нашої ери кушани взаємодіяли з Римською імперією. Стародавні кочівники тохари, які спочатку оселилися на території Кушанської імперії, могли розмовляти мовою, яку дослідники запропонували називати «етео-тохарською».

І досі мова залишається загадковою для вчених. Більша частина написів тієї епохи була записана на органічних матеріалах – листі пальми або корі берези. Вони дуже швидко розкладаються, тому від них практично нічого не лишається. Натомість знаки, вирізані на стінах печер і намальовані на кераміці, збереглися по всій Центральній Азії.

З кінця 1950-х років археологи виявили кілька десятків написів, переважно на території сучасних Таджикистану, Афганістану та Узбекистану.

Дослідники змогли визначити значення слів кушанської мови завдяки словам уже відомої бактрійської мови, викарбуваним у тому ж місці.

У тексті, над яким працювали вчені, йдеться про кушанського імператора Вема Тахту – творці напису називають його «царем царів».

Революція вимагає жертв

Віра Лапіна

Була ейфорія перебудови, революційна романтика, розвінчання сталінської епохи, бажання нарешті побудувати соціалізм з людським обличчям, публікації документів про репресованих більшовиків-ленінців, які, на думку істориків, саме до цього прагнули. Серед них – уродженці Чернігівщини. До партії більшовиків вони вступали з непохитною вірою в те, що саме їм судилося ошчасливити все людство на землі. Більшість з них – вихідці із інтелігентних, забезпечених родин, які поділяли думку письменника Антона Чехова про те, що сила і спасіння народу в його інтелігенції, котра чесно мислить, вмє відчувати і вмє працювати. До них належала і Віра Миколаївна Лапіна.

Наявні тоді друковані джерела містили обмаль інформації про цю красиву і жертовну людину. По крупицях вдалося встановити, що вона народилася в Чернігові 22 серпня 1894 року. Її батько Микола Олександрович Лапін, уродженець Петербурга, був полковим лікарем. Коли його перевели до Чернігова, він закохався та одружився з дворянкою Євгенією Миколаївною Поломаренко. Батьки нареченої володіли маєтком у Сокириному на Остерщині. Після одруження Микола Олександрович залишив військову службу. Одержав посаду колезького асесора. Відкрив у будинку дружини на розі вулиць Миколаївської та Гончої, неподалік від чернігівського Дитинця, свою зуболікувальну практику і став у місті висококваліфікованим і надзвичайно популярним дантистом.

У Лапіних народилося троє дітей: Сергій, Віра і Дмитро. От і все. А далі розповідалося про революційний шлях Віри Миколаївни, арешт 3 грудня 1937 року як члена сім'ї інтернованих і розстріляних, засудження на вісім років виправно-трудова таборів у Акмолинську (Казахстан), вихід на волю 16 липня 1945 року, реабілітацію і смерть, яка сталася в Москві 17 січня 1976 року.

Значно пізніше стало відомо, що її старший брат Сергій Миколайович був активним діячем студентського земляцтва Чернігова початку ХХ століття у Петербурзі і мав значний вплив на сестру (згодом він дослужився до підполковника медичної служби). Тому не дивно, що Віра Миколаївна стала помітною постаттю в Чернігівській більшовицькій організації на початку її діяльності.

Закортіло встановити контакти з її рідними. З'явилася московська адреса і номер телефону племінника Віри Миколаївни Віталія

Дмитровича Лапіна. Була надія завдяки йому поговорити з її дочкою Іриною Іванівною Клименко. Проте не пощастило. Віталій Дмитрович розмовляв роздратованим тоном. Сказав, що Ірина хвора, що на її балконі безлад і знайти там будь-які папери практично неможливо. На тому і завершилося спілкування. Здалося, що племінник Віри Миколаївни не відійшов від тих побоювань, які кілька десятиріч переслідували родину Лапіних. Хоча країна знаходилася у стані перебудови.

Адже Івана Євдокимовича Клименка, чоловіка Віри Миколаївни (він народився у Рівчак-Степанівці Носівського району), звинуватили у шкідництві і створенні антирадянської правої терористичної організації. Військова колегія Верховного суду СРСР винесла йому вирок – розстріл. Потім арешт Віри Миколаївни. Події, що викликали постійний страх за власне життя.

Нещодавно через Інтернет несподівано знайшлася книга відомого свого часу у Чернігові юриста, громадського діяча, публіциста, музиканта, губерньського тюремного інспектора Дмитра Васильовича Країнського за назвою «Записки тюремного інспектора».

Видання являє собою сім томів його щоденників, що розкривають події 1919 – 1934 років. На сторінках книги є рядки про колишніх гімназисток Віру Лапіну, Фрейду Коганову, Соно Соколовську, курсистку Римму Гордон та інших: «*Ета молодежь еще будучи в гимназии революционировала и не раз потом делала свои выступления, но отцам города всегда удавалось оградить их от серьезной ответственности*». Виходить, їм все сходило з рук. Наче така собі безневинна дитяча витівка? І тому, коли до Чернігова зайшли більшовики, ця молодь знову виступила. «*Многие из них, – писал Краинский, – сделались настоящими большевиками. Соня Соколовская уехала из Чернигова и перенесла свою деятельность в Одессу, где очень удачно агитировала среди французских войск и где, между прочим, выдала скрывающегося там своего директора гимназии П. Я. Дорошенко, расстрелянного большевиками*».

За кілька днів нова влада проявила свою нелюдську сутність – безпідставні арешти, конфіскації, розстріли прямо на вулицях. Відома більшовичка і подруга Віри Лапіної Женя Харченко, переживаючи все це, разом із чоловіком відійшла від політичної діяльності і виїхала на південь. Сама ж Віра, за словами Дмитра Васильовича Країнського, «*отошла на второй план и служила заурядным работником в исполкоме*».

Подруга ее по гимназии Е. Р. Щелканцева спрашивала ее, неужели она не видит того ужаса, который творят большевики, и как она может с ними работать. Лапина отвечала, что «они» опычнее нас и понимают, что нужно делать».

Чому саме так відповіла Віра Миколаївна, важко сказати. Як людина досвідчена, попри її молодий вік, можливо, вона відчула, що владу захопили пси, поки інтелігенти з'ясовували свої стосунки (вислів одного мудреця). Можливо, відчула, що революція і тероризм – близнюки. Тому такою була її відповідь гімназичній подрузі.

Один із визначних німецьких поетів ХІХ століття Генріх Гейне, свідок французької Липневої революції 1830 року проти правлячої монархії Бурбонів і повстання німецьких ткачів влітку 1844 року, у підсумку дійшов висновку: «*Тільки дурні й вульгарні натури виграють від революції. Але вдалася революція або зазнала поразки, люди з більшим серцем завжди будуть її жертвами*». Віра Миколаївна Лапіна – одна із таких жертв. Жертовність заради революції не принесла їй щастя.

Сторінки щоденника

Дмитра Країнського

Чернігівський губерньський тюремний інспектор, керівник тюремного відділення губерньського правління, наділений правами віце-губернатора, статський радник Дмитро Васильович Країнський у 1903 році завів щоденник, куди занотовував все, що відбувалося з ним і близькими йому людьми, в яких би трагічних обставинах він не перебував. Щоденник був його другом і співбесідником до кінця життя. Аби його зберегти, Дмитро Васильович залишив прохання: «*В случае моей смерти прошу эти записки передать моей дочери Ольге Дмитриевне Краинской по адресу: гор. Чернигов, Старокиевская улица, дом Семченко № 41, Марии Александровне Лукиной для передачи О. Д. Краинской. (М. А. Лукина всегда будет знать, где находится моя дочь). Д. Краинский. 14 марта – 1 августа 1919 года*».

Щоденник збережено і видано окремою книгою 1992 року за назвою «Записки тюремного інспектора» (мова російська).

У будинку на Старокиївській вулиці він зустрів революцію 1917 року. На його очах влада в місті неодноразово мінялася. Прийшли більшовики. Країнський залишився на своїй посаді – в'язниці потрібні будь-якій владі. Дмитро Васильович змушений був спілкуватися з більшовицькими керівниками.

Деяких з них він знав раніше як засуджених, або співробітників його відомства, двірників, чорноробів тощо. «*Каждый коммунист-большевик, – ггадував він, – обязательно имел если не золотые, то серебряные часы, цепочку, кольца, браслеты. Каждый бандит, каждый солдат-красноармеец, бывшая прислуга, рабочий, каждый комиссар копили награбленное и составляли себе капитал. Мы знали многих из этих людей, которые служили и получали раньше 20 – 30 рублей в месяц. Теперь это богатые люди, отлично одетые. Бывшая прислуга открывает паштетные, чайные, столовые. Бывшие дворники, курьеры, сторожа, подмастерья, приказчики, чернорабочие сразу стали на ноги, а те, кто из деревьев, строят себе хаты, покупают скот, инвентарь, не останавливаясь перед затратами сотен тысяч рублей*».

Почалися масові знущання, які супроводжувалися розстрілами. На думку Країнського: «*Простолюдин не понимал идею большевизма. Ему сказали «грабь, убивай, уничтожай помещиков и буржуев», и он это делал, потому что это было дозволено*».

Розстріли зазвичай відбувалися у дворі Духовного училища (див. примітку), де стояв цегляний льодовик-сарай. Розстріляні падали прямо в порожній льодовик, бо в 1919 році там не було що зберігати. Трупи не засипали. У морозяні дні запаху від тіл, що розкладалися, не було чути, але перша відліга отруювала всю місцевість. А в інших місцях заставляли жертв самим собі копати могили. Часто-густо поранених не добивали, а закопували живцем. Потім стали стріляти в потилицю – вірний засіб вбити людину.

Чудова колись зала Дворянських зібрань перетворилася на брудний сарай. Оголені пожовтілі стіни, на яких висіли почорнілі гірлянди із соснових гілок, а між ними – портрет Тараса Шевченка. Згадує Дмитро Васильович: «*Паркетный пол, когда-то блестящий от чистоты при ярком электрическом освещении, теперь был покрыт слоем прилипшей от грязных сапог пыли, как то бывает всегда в волостных правлениях*».

Кращі садиби міста зайняли червоноармії, радянські установи, комісари, службовці, які у великій кількості понаїхали в Чернігів. Це будинки Тризни, Бакуринського, Афанасієва, Маркельса, Гортинського (зараз обласна стоматологічна поліклініка), Малявка, Посудевського (відділення ЧК), єпархальний будинок по Шосейній вулиці, територія Єлецького монастиря (розмістилося Червоне козацтво), Духовне училище

(віддали військовим частинам) тощо.

Розпочалося розподілення орної землі і городів. Приватні городи відбирали у власників і передавали комунам. Власникам же залишали стільки землі, щоб обробляли самі, без найманих робітників. З неймовірною швидкістю зростали ціни. Згадує Дмитро Васильович: «*Получился абсурд. Мы получали в месяц 1400 рублей, а стоимость одного фунта хлеба в месяц был 1800 рублей. Таким образом, мы не получали даже на фунт хлеба в день*». Головний продукт харчування став розкішшою. Наступав голод.

11 жовтня 1919 року в Чернігів увійшли частини Добровольчої армії генерала Денікіна. Здалося, що більшовикам кінець. Але денікінці виявилися настільки жорстокими, що чернігівці були у відчаї. 5 листопада 1919 року денікінці відступили. З ними залишили місто Дмитро Васильович і тридцять шість людей. Однак до Одеси дісталися лише дванадцять із них. З Країнським покинули Чернігів Аркадій Васильович Верзилов – міський голова, члени міської управи Дзвонкевич, Харченко, Сахновський. У Дарниці до них приєднався барон Микола Олександрович Гревеніц – останній Чернігівський губернатор. Пізніше Ясновський – приятель Дмитра Васильовича.

Як Країнський дістався Одеси, а звідти Болгарії, потім Сербії? Цесправжня авантюрна історія, сповнена сміливості, мужності і свого роду героїзму. Дмитро Васильович назавжди залишився в Белграді.

Ракова пухлина звела його в домовину. Барон Гревеніц оселився в Брюсселі до кінця свого життя. Аркадій Васильович Верзилов повернувся до Чернігова. І тут знайшов свій спочинок.

Людмила СТУДЬОНОВА

ПРИМІТКА. Двоповерхова будівля колишнього Духовного повітового училища, зведена 1908 року, розташована на території Єлецького монастиря поруч із залишками Чорної могили. Головний фасад будинку звернутий на схід до вулиці і монастиря. Після Жовтня 1917 року училище ліквідоване. До війни натомість працювала школа імені Войкова. Опісля розмістили гуртожиток облрембудтресту, Палац культури Будівельників. Внесений до реєстру пам'яток архітектури місцевого значення.

Батурин — гетьманська столиця

Книжкові знаки гетьмана

Приватна бібліотека – помітна частина культури будь-якої країни. Тому досліджуючи приватні книжкові зібрання, можна отримати унікальні відомості про відносини певного народу до книги, зрозуміти особливості періоду, моду, настрої тощо. Дослідження й реконструкція приватної бібліотеки включає безліч аспектів: вивчення історії формування книгозбірні, її змістовне наповнення, долю та стан збереженості на сьогодні.

Важливою складовою є дослідження власницьких книжкових знаків. Аналіз таких позначень допомагає встановлювати походження та використання певних книжкових пам'яток, вирішувати питання автентичності та фальсифікації, а також полегшує реконструкцію цілих бібліотек.

Книжковою колекцією Кирила Розумовського захоплювалися українські та закордонні історики й мистецтвознавці, відзначаючи її багатство та розмаїття. На жаль, до сьогодні не вдалося встановити повний зміст приватної гетьманської бібліотеки та її точний кількісний склад. Полегшити роботу з пошуків книг, що належали до бібліотеки Кирила Розумовського, можуть власницькі книжкові знаки. Автором, під час дослідження книжкової колекції Кирила Розумовського, було виявлено 4 види книжкових знаків гетьмана. За нанесення знаків приналежності видання відповідали бібліотекар та палітурники Кирила Розумовського. Відомо, що в 1799 р. у Батуринському палаці працювали 1 палітурник та 2 його учні, а також французький бібліотекар. Після отримання або купівлі певного книжкового видання, Кирило Розумовський передавав своїм палітурникам, адже зазвичай друкована продавалася без палітурок, бо це вважалося справою смаку

власника і тому книгопродавці рідко пропонували готову обкладинку. Також нерідко власникам доводилося самотійно розрізати сторінки.

У фондах Центральної наукової бібліотеки Харківського національного університету імені В.Н.Каразіна зберігається понад 90 примірників із приватної бібліотеки Кирила Розумовського. Завдяки цій колекції можна дослідити оправи, що створювалися спеціально для бібліотеки Кирила Розумовського.

Загалом більшість книг мали картонні палітурні кришки, обтягнуті темною шкірою. Декорованими переважно були лише корінці, де золотом було витиснуто рослинний орнамент та ініціали «С.К.Р.» («Comte Kyrylo Rozumowskyi») – граф Кирило Розумовський, або «С.Р.». Рідше декорувалася палітурна кришка: це міг бути також рослинний орнамент або ініціали Кирила Розумовського.

У фондовому зібранні Музею книги та друкарства України зберігається книга, палітурна кришка якої прикрашена відтиском прізвища та ініціалів Кирила Розумовського. На оправі видання «Відкриття сокровених мистецтв...» витиснуто «Г. К. Г. Розумовський».

Книжкові знаки не завжди були лише зовні. У деяких книгах можна знайти й власницькі штемпелі з ініціалами «С.Р.» («Comte Rozumowskyi») та простою графською короною.

Існує декілька варіацій підпису: « de Razumowski Razumovskiy» або «President Comte Rasoumowsky».

З вищезазначеного зрозуміло, що Кирило Розумовський приділяв велику увагу не лише змістовій наповненості своєї бібліотеки, а ще й слідкував, щоб вона була якісно впорядкована та ошатно оздоблена.

Анастасія НІКІТИНА

Палац гетьмана Розумовського
ледь не перетворили у піонерський табір

У середині ХХ ст. до збереження пам'яток архітектури ставилися досить практично і здебільшого розглядали можливості пристосування їх під нові цілі. У той період, як і нині, як і 300 років тому, імперська влада була послідовною у знищенні історичного надбання українців. Її метою завше було не зберегти, а стерти історичну пам'ять. Їх ганебні вчинки маскувалися добрими намірами.

Так, згідно рішення Чернігівської обласної ради депутатів трудящих, пристосування будівлі та території палацово-паркового ансамблю гетьмана Кирила Розумовського під піонерський табір у 1967 – 1969 рр. розглядали як реставрацію. На середину ХХ ст. були втрачені два бічні флігелі палацово-паркового ансамблю та парк. Єдиною вцілілою будівлею залишився центральний корпус палацу, що з 1963 р. має статус пам'ятки архітектури та містобудування національного значення. Тому увага була зосереджена на ньому. Ця будівля вимагала особливого підходу і максимального невтручання у сервісний вигляд та планування.

Згідно з документами, які зберігаються в Державному архіві Чернігівської області та НДІПІ «УкрНДІ проектреставрація», палацово-парковий ансамбль мали перетворити на всесезонний піонертаніс на 116 місць. На першому та другому поверхах палацу планували розмістити основні приміщення: читальний зал, бібліотеку, ізолятор на 2 ліжка, кабінет лікаря, гардероб, кінозал на 80 – 100 чол. На цокольному поверсі (напівпідвал) – харчоблок.

Проект також передбачав благоустрій території та розміщення на ній допоміжних будівель. Так, улітку на території палацово-паркового ансамблю мали облаштувати наметове містечко, що дозволило б збільшити кількість відпочивальників, а також будівництво споруд літнього типу. Для забезпечення піонерського табору необхідними комунікаціями – водою, опаленням, електрикою – вирішили задіяти Батуринське відділення «Сільгосптехніки», розташоване неподалік палацово-паркового комплексу. Однак потужність водогону підприємства виявилася замалою, щоб подати воду до 3 поверху. Виникли проблеми і з освітленням. Його можна було

Палац гетьмана К. Розумовського. Фото 1955 р.
Зібрання Національного заповідника «Гетьманська столиця».

зробити лише тимчасовим – на період проведення будівельних робіт. Адже потужність електростанції підприємства, 80 кВт, ледь покривала потреби самої організації. Щоб на постійній основі заживити палац К. Розумовського, потрібно було розширити котельню підприємства та замінити котел, облаштувати електростанцію.

З 1968 р. почали реалізовувати проєкт. Роботи розділили на I та II черги – протиаварійні заходи та ремонтно-реставраційні роботи, кошториси яких становили, відповідно, 190,75 тис. руб. та 888,87 тис. руб. На території палацово-паркового ансамблю провели геодезичну зйомку, дослідили та склали опорний план території та будівлі. Роботи виконували інженери Орлов та Докторов (ініціали не вказано), документацію перевіряв Ю. Г. Лифар.

Під час обстеження було виявлено, що територію у придатних для оброблення місцях працівники підприємств Батурина використовують як городи, поруч розташовані будівлі барачного типу, підпорядковані місцевій комунальній організації, також на території є розрітні місця і руїни давніх споруд. Розпочалися роботи з відновлення втрачених елементів будівлі, зокрема тераси з колонадою, сходів, а також відсутніх перекриттів. Будівництво поклали на підрядну будівельну організацію – Чернігівську міжобласну науково-реставраційну майстерню № 3. Окрім того, розробили робочі креслення з планування приміщення та території. На час проведення реставраційних робіт провели тимчасові електролінії, водопровід та теплотрасу.

Проаналізувавши план першого поверху палацу за 1967 рік, зрозумілим стає, що жодних вимог щодо збереження

пам'ятки національного значення не було дотримано. На плані першого поверху позначені місця нової кладки та демонтаж старої. Це суттєво змінювало планування залів, а отже – не відповідало оригіналу, йшло врозріз з їх первісним призначенням.

У зібранні Національного заповідника «Гетьманська столиця» зберігаються важливі свідчення – фото та спогади про реставрацію 1967 – 1969 рр. Зокрема, бахмацький краєзнавець Я. М. Скокан (1937 р. н.) згадує: «В 1968 р. я знову приїхав до Батурина, підійшов до палацу. Отара кіз паслася на території біля споруди. Тривали реставраційні роботи, робили покрівлю, ремонтували стелю та інше. Але цього разу об'єкт знаходився під охороною».

Отже, у 1967 р. розпочалася реставрація палацово-паркового ансамблю гетьмана Кирила Розумовського. Надпроектом працювали як обласні, так і столичні спеціалісти. У процесі реставрації були порушені вимоги щодо збереження пам'яток національного значення, зокрема було переплановано зали.

З позитивних моментів можна виокремити проведення науково-дослідних робіт та протиаварійних заходів, що укріпили будівлю палацу. Відсутність постійного технічного функціоналу, зокрема електрики, водопроводу, опалення, унеможливили завершення реставраційних робіт та відкриття піонерського табору.

Тетяна ОКСІНЬ

Автори публікацій – наукові співробітники Національного історико-культурного заповідника «Гетьманська столиця».

Повідомляє Національний заповідник «Гетьманська столиця»

Для збереження спадщини

В рамках проєкту SaveUkrainianHeritage, спрямованого на збереження культурної спадщини Батурина, у Національному заповіднику «Гетьманська столиця» у період з 5 по 12 липня 2023 року було проведено лазерне та фотограмметричне сканування командою фахівців Skeiron, під керівництвом Андрія Гривняка.

Застосовуючи найсучаснішу техніку

для наземного лазерного сканування, буде створена точна тривимірна модель фасадів, внутрішніх приміщень та території довкола пам'яток архітектури та містобудування. На основі створених 3D моделей можна буде проводити комплексні наукові дослідження, виконувати детальні робочі креслення та розрахунки, планувати реставраційні роботи, а також представляти ці об'єкти культурної спадщини у цифровому форматі.

Проект реалізується за фінансової підтримки фонду ALIPH Foundation («Міжнародний альянс захисту культурної спадщини в зоні конфліктів», що базується в Швейцарії), який виділив кошти на проведення 3D сканування.

Пізнавально та цікаво для співробітників заповідника стала демонстрація можливостей використання оброблених матеріалів у подальшій роботі Національного заповідника «Гетьманська столиця».

Хочемо висловити слова подяки фонду ALIPH Foundation, команді Skeiron та особисто Андрію Гривняку за збереження культурної спадщини!

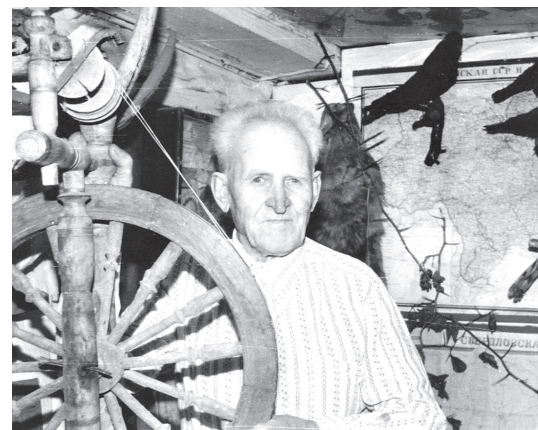
Згадуючи Олександра Кодакова

12 липня виповнилося 30-ті роковини з дня смерті краєзнавця, подвижника музейної справи Батурина Олександра Кодакова. Топограф, будівельник, краєзнавець. Народився Олександр Костянтинович 2 лютого 1909 року, все своє свідоме життя займався вивченням історії Батурина, його фауни та рослинного світу, також був відомим фітотерапевтом.

Кожного року, навесні, він разом з краєзнавцем Миколою Шклярюм досліджував територію Батурина – провалля підземних ходів на території фортеці, територію заміської резиденції гетьмана Івана Мазепи на Гончарівці. Також Олександр Кодаков в 1963 – 1967 рр. приймав участь у написанні нарисів по історії Батурина при підготовці до складання «Історії України».

Публікація нарисів у 1970 році разом із загибеллю в пожежі громадського музею – ось, що підштовхнуло Олександра Кодакова до будівництва свого домашнього музею. Випадкові знахідки з околиць Батурина стали основою музею. Як засвідчив Олександр Кодаков у своєму щоденнику, музей розпочав будувати в 1970 році, а влітку 1974 року вже його відкрив. У музеї у відділі старовини представив експонати побуту та зброї XVII – XIX ст., кераміку з колишніх гетьманських палаців, предмети із бронзи гетьманського періоду, керамічні вироби минулої століття (уламки та цілі глечики), побутові речі XVII-XVIII ст., ядра, люлька кістяна XVIII ст., з чудовим різьбленням. У своєму музеї краєзнавець розповідав про історію Батурина всім бажаючим.

В 1985 році Олександр Кодаков активно писав

листи до різних вищих інстанцій, стурбований загрозливим станом палацу гетьмана Кирила Розумовського, пропонував відбудувати палац і розмістити в ньому історичний музей.

Помер Олександр Кодаков 13 липня 1993 року, заповівши свій музей Батуринському краєзнавчому музею. Та в силу сімейних обставин, колекція домашнього музею так і не була передана. Лише декілька предметів з колекції Олександра Костянтиновича були придбані заповідником.

Олександр Кодаков зробив вагомий внесок у розвиток музейної справи у Батурині, завдяки його діяльності було збережено значну кількість предметів старовини.

Перше півріччя: економіка області

Продукція області – на експорт

У січні – травні підприємства Чернігівщини здійснювали зовнішньоторговельні операції з партнерами зі 106 країн світу. Загальні обсяги склали 503,9 мільйона доларів США.

Експорт порівняно з аналогічним періодом минулого року збільшився на 46% і становив 386,5 млн дол. Водночас це 81% від обсягів експорту за січень – травень 2021 року.

Структура експорту така: зернові культури (56,1%), жири та олії (10,7%), деревина та вироби з деревини (6,5%), насіння і плоди олійних рослин (5,5%), готові харчові продукти (5,3%), текстильні матеріали та вироби (3,5%), папір та картон (2,4%), взуття (1,7%), машини, обладнання та механізми (1,5%).

Серед непродуктованих товарних груп у 8,4 раза зросли поставки продукції хімічної та пов'язаної з нею промисловості, 1,7 раза – деревини та виробів з деревини, текстильних матеріалів та виробів, 1,6 раза – машин, обладнання та механізмів.

Імпорт товарів у січні-травні зріс на 11,7% порівняно з відповідним періодом 2022-го. Загалом склав 117,5 мільйона доларів США (72% до січня-травня 2021 року).

Серед імпорту – продукція хімічної та пов'язаної з нею промисловості (20,4% в загальній структурі); текстильні матеріали

та вироби (13,2%), готові харчові продукти (10,9%); папір та картон (9,8%); полімерні матеріали та вироби з них (9,6%); мінеральні продукти (8,8%); машини та обладнання (7,1%).

Позитивне сальдо зовнішньої торгівлі склало 269 мільйонів доларів США.

Сплачено понад 14,5 млрд гривень податків, зборів та єдиного внеску

До бюджетів усіх рівнів платниками області за півріччя сплачено понад 9,1 млрд грн податків, зборів та обов'язкових платежів, що на 41% (на 2,7 млрд грн) перевищує надходження відповідного періоду 2022 року. Єдиного соціального внеску надійшло 5,4 млрд грн (зростання на 48%).

Зокрема, до державного бюджету спрямовано 3,9 млрд грн. Від сплати податку на доходи фізичних осіб і військового збору – 1,4 млрд грн, податку на додану вартість – 1,1 млрд грн, рентних платежів за користування природними ресурсами – 754 млн грн та податку на прибуток – 468 млн грн.

До місцевих бюджетів усіх рівнів платниками податків сплачено 5,3 млрд грн., в тому числі податку на доходи фізичних осіб – 4 млрд грн, єдиного податку – 535 млн грн, податку на майно – майже 459 млн грн. Рівень цього періоду минулого року перевищено на 43% або на

1,6 млрд гривень.

Найбільшу частку у надходженнях податків, зборів та платежів до бюджету області становить сплата по таких галузях:

державне управління, оборона, охорона правопорядку, освіта та охорона здоров'я – 37,3%, сільське та лісове господарство – 14,3%, переробна промисловість – 10,1%, добувна промисловість – 9,6%, оптова і роздрібна торгівля, ремонт автотранспортних засобів – 7%.

Малий та середній бізнес забезпечили третину надходжень до бюджетів громад

У січні – червні до бюджетів області суб'єктами господарювання середнього і малого бізнесу сплачено 3,2 млрд грн податків і зборів, що становить 35,8% загальної суми надходжень. Зокрема, до державного бюджету представниками середнього бізнесу спрямовано 943 млн грн податків і зборів (24,4% доходів бюджету), малого бізнесу та мікропідприємництва – 589 млн грн (15,2%).

До місцевих бюджетів надійшло майже 867 млн грн та від малого бізнесу – 845 млн грн. У порівнянні з відповідним періодом минулого року приріст надходжень – 33,7%.

альної допомоги, та натиснути клавішу «1». Після цього з рахунку жінки зникли гроші.

Зараз поліція розшукує причетних до цього шахрайства у рамках кримінальних проваджень, відкритих за статтею 190 Кримінального кодексу України (шахрайство).

Поліція рекомендує: якщо вам пропонують «натиснути, щоб отримати грошову допомогу», або «заповнити заявку на виплати від ООН за 10 хвилин», ігноруйте це. Соціальна допомога не оформлюється в соцмережах, для цього слід звернутися до державної установи.

Псевдобанкір ошукав жінку на понад 100 тисяч гривень

До поліції звернулася 46-річна жінка. Їй зателефонував невідомий чоловік, представився працівником банку і сказав: «З вашої картки просто зараз хтось знімає гроші! Діяти треба дуже швидко, ми можемо вам захиститися від шахраїв». Невідомий запропонував по телефону «підключити додатковий захист від шахраїв». В ході розмови потерпіла назвала нібито «працівнику банку» реквізити своєї банківської картки. За кілька хвилин після завершення розмови з псевдобанкіром, заявниці знову зателефонували з незнайомого номера та представились вже «працівником по боротьбі з кібератаками». Невідомий запропонував заявниці заблокувати її картку та став випитувати секретний код, який надійшов жінці в смс-повідомленні. Після цього, зайшовши до мобільного додатку свого банку, заявниці виявила зникнення понад 100 тисяч гривень зі свого рахунку.

За цим фактом слідчий відкрив провадження за статтею 190 Кримінального кодексу України (шахрайство).

Поліція рекомендує: ніколи не виконуйте вказівок незнайомих осіб, які пов'язані з переведенням коштів, по телефону, не розповідайте відомостей зі своєї картки. Всі операції щодо безпеки картки проводьте тільки особисто у відділенні банку.

Вісті з районів

За повідомленнями місцевих газет (вказано їхні назви).

Новгород-Сіверський

Пожежне і два евакуаційних авто, два десятки велосипедів

Подарував громаді спецтехніку і велосипеди муніципалітет Zvevegem з Бельгії, який пообіцяв підтримувати громаду у відновленні та зміцненні інфраструктури.

Весною з ініціативи районної військової адміністрації, за сприяння професійної мережі менеджерів освіти і науки України (PNRN) та Ніжинського університету ім. Гоголя було налагоджено цю співпрацю з бельгійськими благодійниками. Перевезти техніку з Бельгії допомогла благодійна організація «Крила звитяги».

Велосипеди плануються передати в центр надання соціальних послуг. Евакуаційні авто (пасажирське і вантажне) використовують для евакуації мешканців сіл прикордоння, яке постійно потрапляє під обстріли російських агресорів. З початку року з таких сіл виїхало понад півтисячі мешканців.

Путівка на Гімназіаду Світу в Бразилію

9 – 14 липня в Умані пройшла V літня Гімназіада України серед учнів 2008 – 2010 років народження. Збірна Чернігівщини зайняла 4 місце. Вихованка Новгород-Сіверської спортшколи Анастасія Олексієнко виборола золото в боксі в категорії до 52 кілограмів. І здобула путівку від України на Гімназіаду Світу, яка пройде в Бразилії, в Ріо-де-Жанейро 18 – 28 серпня. Такі змагання в Україні і всесвітні проходять один раз на 4 роки, як і Олімпійські ігри.

Срібну медаль в Умані завоював вихованець цієї ж спортшколи Ярослав Стасюк.

«Сіверський край»

Борзна

Картина Олександра Саєнка

Картина відомого українського художника Олександра Саєнка (1899 – 1985) «Вечірній пейзаж» надійшла до фонду Борзнянського художньо-меморіального музею «Садиба народного художника України Олександра Саєнка». Митець є уродженцем Борзни. Картину подарував музею Володимир Васильович Розинко, житель Шаповалівки, котрий свого часу працював лісничим. А йому картину передав батько, Володимир Впсильович, котрому картину подарував сам художник. Розинко-старший теж працював лісничим. Художник звернувся до нього за порадою щодо садівництва. І в знак вдячності подарував цю свою картину. Вона прикрашала оселю Розинків, а тепер подарована ними в музей.

Спортивні змагання

В Борзні на міському стадіоні ім. Сергія Іващенко пройшла першість громади з пляжного волейболу. Виступили 10 команд. Переміг дует – Володимир Довгополій і Роман Гришковець з села Сиволож.

Стартувало друге коло відкритого чемпіонату Борзнянської громади з футболу «Разом до Перемоги», турніру на підтримку Збройних Сил України. Беруть участь 10 команд.

«Вісті Борзнянщини»

Сновськ

Знову загинули земляки

Громада похоронила ще трьох воїнів, які захищали Україну від російських агресорів. Полягли в боях Павло Невжинський, Олексій Дяговець, Микола Панін.

В одинадцяти селах Суніченського старостату залишилося менше 700 людей

А є й такі села, де жителі лише зареєстровані, але не проживає жодна людина, як у Куропіївці, Привільному. Молодь у війську чи на заробітках за кордоном. Поменшало і живності. Скажімо, у Шкробовому корів уже нема. Втім, селяни в щоденній роботі, на присадибних ділянках, заготівлі дров на зиму. А ще збирають гриби, ягоди, яких багато в довколишніх лісах.

Професійна освіта

На базі навчального закладу «Сновське вище професійне училище лісового господарства» реалізується пілотний проект – короткотермінове навчання за професією «Столяр». У рамках Програми розвитку ООН заклад отримав сучасний електроінструмент, допоміжне обладнання, пиломатеріали та інше для кваліфікованого навчання. Стажування здобувачів професії протягом двох місяців проходить за підтримки підприємства ТОВ «СЛАВ ФОРЕСТ» з Корюківки. 15 здобувачів будуть працевлаштовані на підприємство.

Зустріч випускників – щороку!

Спершу випускники 1965 року 11-а класу Сновської школи № 3 традиційно зустрілися на ювілей випуску. Але ось на його 40-річчя вирішили далі зустрічатися щороку! Час іде, однокласників, на жаль, все менше. Оті зустрічаються щорічно. Недавно пройшла зустріч через 58 років після випуску.

І такий феномен: з цього класу одружилися аж 5 пар, 10 однокласників!

«Промінь»

Семенівка

Евакуація під обстрілами

Через небезпеку російських обстрілів із 42 населених пунктів Новгород-Сіверського району, в який після об'єднання увійшов у Семенівський, виїхали 1436 жителів, у тому числі 322 дитини. Зокрема, з 21 села Семенівської громади.

Ворог не припиняє обстріли прикордонних сіл громади.

Благодійна допомога для лікарні

Семенівська громада отримала для медичних закладів понад 50 багатофункціональних медичних ліжок від Швейцарії.

Міський голова Сергій Деденко подякував у Фейсбучі благодійникам: «Велика подяка нашій землячці Аллі Швєглер, яка багато років проживає у Швейцарії, Міхаєлу Грешу та ордену Мальтійської Швейцарії, фундації Aide — Assistance, Рейден, братам Андрію і Сергію Жафяровим, ГО «СЯЙВО СІВЕРЩИНИ», Ірині Березинець та Новгород-Сіверській РВА».

«Життя Семенівщини»

У Чернігові обмежать фінансування не першочергових видатків

Відповідне доручення отримало фінансове управління міської ради і почало працювати над переглядом видатків у межах бюджету міста. Після цього будуть внесені зміни до бюджету та з неонов'язкових, для військового часу, статей кошти будуть перенаправлені на більш актуальні.

Вже є перші результати – закуплені окремі тендери, зокрема, вартістю 15 млн грн – на придбання тротуарної плитки для ремонтів.

Пропри дуже великі руйнування міста під час торішніх бойових дій, відтак – потреби на відновлення, з бюджету міста на потреби, пов'язані з війною, вже виділено 158,5 млн грн. Кошти спрямовані на підтримку військових частин, підвищення обороноздатності міста, допомогу військовим та їхнім родинам. До кінця року ця цифра продовжуватиме збільшуватися.

Для проведення оглядів населення – виїзди мобільних бригад медиків

20 липня відбувся черговий візд факхівців Чернігівської обласної лікарні та Чернігівського обласного центру контролю та профілактики хвороб МОЗ України в місто Батурич. В огляді населення також приймали участь батуринські лікарі.

Завдяки огляду в приміщенні амбулаторії 52 жителі отримали допомогу по офтальмології. Декому призначено лікування зору або спостереження за місцем проживання, 12 пацієнтам рекомендовано дообстеження на томографі та хірургію для покращення зору в обласній лікарні, 7 осіб були направлені у спеціалізовані установи.

Також 37 жителів із неврологічними захворюваннями змогли отримати консультації та рекомендації, деякі пацієнти скеровані на дообстеження в обласну лікарню.

19 шкіл області отримали близько 3 тисяч меблів для укриттів

Міжнародна неурядова організація Finn Church Aid (FCA) продовжує підтримувати заклади освіти Чернігівської області. У межах проекту «Безпечне повернення до навчання в Україні» 19 шкіл отримали обладнання для облаштування укриттів. Це дасть можливість не лише створити гідні умови для перебування в бомбосховищах учнів та педагогів, а й налагодити освітній процес під час повітряних тривог. Для цього обласне управління освіти спільно з міжнародними організаціями, волонтерами, благодійниками продовжує роботу щодо забезпечення закладів освіти.

Обережно: шахраї Хотіли отримати «грошову допомогу», натомість втратили кошти

21 липня до поліції звернулася 65-річна мешканка Ніжина із повідомленням, що з її банківського рахунку зникло 28 тисяч гривень. Жінка розповіла поліцейським, що в соцмережі їй надійшло повідомлення із пропозицією оформлення «грошової допомоги». Для отримання коштів жінка перейшла за посиланням, ввела реквізити своєї банківської картки та вказала пароль входу до мобільного додатку інтернет - банкінгу. Після цього з рахунку жінки зникли гроші.

Цього ж дня, до поліції звернулася 46-річна мешканка Бахмача із повідомленням, що з її банківського рахунку зникло майже 8 тисяч гривень. У соцмережі вона побачила оголошення про оформлення «грошової допомоги від ООН». Для отримання коштів жінка перейшла за посиланням, ввела реквізити своєї банківської картки та вказала пароль входу до мобільного додатку інтернет-банкінгу, перейшла в мобільний додаток свого банку, нібито для підтвердження оформлення матері-

Наталка ФУРСА

Це літо розписане батиком – у снах, що мене манили. Авжеж, ти – моя романтика, ну майже екзотика, милий. Я в них не була пречистою ні квіткою, ні зорею – бо снилась собі одаліскою в гаремі якогось бея.

Пташки розтуляли дзьобики, квітки роздавали барви... Я грілась в твоїх субтропіках, таких нетутешньо гарних. Ставала навшпиньки музика, вливаючи море – в небо. І ти мене звав спокуюю і не відпускав од себе. І сміх не лякав розплатою, а сявав, як бісер білий. І щось, розписане батиком, спадало з могого тіла...

А ранок туману крижмою стелився й ховав те диво – і я червоніла – вишнею – від сорому, що щаслива...

2020

...А зорі аж поколюють обличчя, коли дивлюся в небо перед світом. Я так живу, неначе літо – вічне, неначе знаю тільки вічне літо.

Крізь дах дірваний затікає злива – я чую часу перестук крапчастий. Я так живу, як мертва... чи щаслива - в якомусь позасвітті й позачасі.

Немов немає жодної причини душі – боліти і трудитись – тілу... Я так живу, неначе я – стеблина, яка тримала квітку і впустила.

19.07.2023

Ромодан, Полтавщина

Микола БУДЛЯНСЬКИЙ

Півонії
Вже давно ні побачень, ні звісточки навіть І роки не ідуть, а біжать напрямки. Від тієї весни залишилася пам'ять Та жагуче бентежжя твоєї руки.

Наші верби уже відлетіли у вирій І стежки за селом заросли забуттям. Ми були такі юні, мрійливі і щирі,

А тепер вже не ті – потоптало життя. А як біг я на зустріч!.. Півонії квітли (Ця ж бо квітка і досі, як юнь, осяйна). В ній ще настрої весни, та вже пахощі літа, Ми пили їх й п'янили, немов од вина.

Знов півонії квітнуть і манять у літо. Як колись, край стежини з букетом стою. Згірко щастя давно, як вино недопите, А я дивний такий, бо і досі люблю.

05.06.2023

Білий налив

Заросились трав зелені гриви, В'яже стежка тишу молоду. Спілим дивом Білого наливу Ходить місяць в нашому саду.

Пізній вечір м'якне, наче вата, Та враз зблиснув промінець ясний – То в гнізді на хаті лелечата Усміхнулись у дитячій сні.

І знов спокій на усю планету, Ніби хтось війну заворожив Й на пері не ступленім поета Не болить краплиночка сльози.

І спить мати втомлена й щаслива – Син привів у хату молоду. ...Спілим дивом Білого наливу Ходить місяць в нашому саду.

12.07.2023

Чернігів

Олена КОМПАНЕЦЬ

Як погано без світла в житті, в полотні посірілого неба. Там сьогодні ізнову дощі – їм би сонечка крапельку треба.

13.07.2022

Щоб зігрілась душа з висоти, не летіли ізвідти ракети, сил не бракло вставати й іти, дізнаватися: «Як ти?! де ти?»

Серце креслить далекі орбіти, сипле спогади білі, як дим... Час не в силі усе це подіти, презентуючи довгий екстрим.

Проростають у ньому всі смутки, запинаються рани в хустки... Лиш голубляться в днях незабудки, що із нами яскраво цвіли.

Заплітаю в життя їх пелюстки, вигаптовую ніжні слова: «Незабудки мої, незабудки...» А у відповідь – тиша німа.

Серце креслить далекі орбіти, сипле спогади, в мріях снує. І зоріють із ним сині квіти, божевілля твоє і моє.

І зосталася з сонцем без неба й не зіткала для двох рушники.

Все, що треба було – вже не треба: тліють тихо ужинки душі.

А у серці від голок задуха, у очах – неслухняна сльоза. У бутті аж по самій вуха у війну, як у купіль, ввійшла.

Трун гіркий зазигзавив в дорозі, позбивалися ноги й думки. Та ромашки мої світлокосі на шляху завше поруч. Живі.

І у сонці із ними, без неба, без зірок і казкових надій, позбиравши усі свої «мега», толочу поміж цвіту пірич.

2023
Сновськ

Ірина КУЛАКОВСЬКА

Зазирнула в гості стигла осінь, Жовтокоса, боса, мовчазна. Принесла бентеги стоголосі. Уточила горклого вина.

Розчавила між долонь горіха Натщесерце, надзелень, на щем... Похлинулась полиновим сміхом. Заіскрилась гамірним дощем.

Дім старий наш візитерці радий, Хоч в святвечір, хоч в розмай весни. І врочисті їй тріщать рулади У шпаринах тлусті цвіркуни.

Ти наллеш їй часу, чару, чаю. Я відкраю світла й пирога. Всі гризоти відшепчу, розраю. Нам ця осінь кривна, дорога.

Нам вона і посестра, і пані, Храм поганський і іконостас... Ми ж одвіку ув одній ковбані - В міждоріжжі безсезонних трас...

Знов сниться осінь тиха і м'яка, Із рудувато-палевим відливом, Як відблиски ранкового проміння

На шерсті Хатіко... Під цокіт кроків, Бентежний гамір станцій, Слів уламки І квілення ледь чутне - Гуркіт, оберт.

Вставляє доля ключ В замковий отвір, Змикає коло. І в болючих скронях Пульсує:

«Я мушу дочекатися, Щоб жити». Щоб розділити на двох Цей сон про осінь, Щоб на міцному теплому плечі Наплакатися не скабками льоду...

Я маю дочекатися... А вітер Виттям собачим рве тривожну тишу.

Жбурляє мідні пера з верховіття. Звиває стебла, віти, квіти, миті В колючу кулю перекотиполя І гонить по в'язкому бездоріжжю...

А повідець тремтить в затерплих пальцях І висковзає. І крізь час, крізь втому Мчить Хатіко навстріч На мрійну зустріч. І в пеленах туманного світання Світ розчиняється...

12.07.2023

Чернігів

Раїса ОБШАРСЬКА

Вона його любила просто так, Не за красу, не за великий розум, Він був для неї так, неначе доза Гірко шоколаду на вустах.

Тулилася до рук його плечем, До запаху здороженого тіла, І до нестями ніжності хотіла, Сміялась і заходилась плачем.

Немов зурочив хтось чи поробив, Стерня його неголеного смутку, Очей блакитні сполінілі згустки, Були для неї, наче диво з див.

Ота хвороба, як намиста жмут, Із чорного, як ніч татування, Не змити, тільки вирвати кохання З душею можна і лише йому...

22.07.2022

До ясності, до істини, до дива, Без посторонніх, вдумайся на мить, Чи післязавтра буде це важливо, Що нині так тривожить і болить.

Усі твої запрошення і візи, Усі мандрівки, що не відбулись, Валяються в кишенях і валізах, В будиночках картонних, і колись

Ти пошкодуєш, але буде пізно, Свіча вже догорятиме твоя, І ти на світ дивитимешся слізно І злісно на свічки, що ще горять.

Задмухати їх сили вже не стане І ти під храмом станеш нежива, Та срібний дощ іти не перестане, У світі не закінчатись дива.

Ти зрозумієш – чорне, то не сажа, Це ще і ніч, в жагучий щастя час. У різних фільмах різні персонажі, У кадрах, що і в профіль і в анфас...

16.07.2023

м.Чортків, Тернопільська обл.

Поетична Прилуччина

Ніна ТКАЧЕНКО

Шугає вітер по асфальту – Твої розшукує сліди. Хоч знає, знає, що не варто – Ти не повернешся сюди.

Вже листя стало напівчорне, Асфальт поземкою дзвенить. Та все одно під серце горне Минулих днів щасливу мить.

14.11.2002

Категоричність – різка, аж зайва. Кудись зникають слова і зміст. Крикливе світло – осколок сяйва – Канонізує сучасний піст.

Коритись – пізно, мовчати – рано, Казати – грішно усім підряд. Коли так легко стають обманом Колишні дати колишніх свят.

05.09.2006

Тетяна ШЕВЧЕНКО

Летить, мов ластівка, липневе літо, Наливкою спливає у бокал. І стільки літ отих уже розлито, Що близько лазуровий перевал.

Але коли хлюпоче море лілій, Складає крила полиновий спліт. Легкі пелюстки ластяться до тіла, Лікує дух благоуханний дзвін.

І кличе легіт запашний у вирій, У літепло колишніх милих мрій У снах плисти під колицкову лілій, Лишившись за лаштунками із вій.

19.07.2022

Коли ворожа сила серед бою в повітря посилає смерть сліпу – думки мої, слова мої – з тобою, мій хлопчику у східному степу.

Коли в окопі ти чи просто неба, чи під дощем, чи в снігову крупу – і день і ніч молюся я за тебе, мій хлопчику у східному степу.

Коли шалена спека палить стебла і сушить сліз моїх гірку ропу – води і затінку я шлю до тебе, мій хлопчику у східному степу.

Коли ж настане край цьому двобою, ми скинем рать жорстоку і тупу – я вірю, ми зустрінемося з тобою, мій хлопчику у східному степу!

23.07.2023

Ніна ГОРБАНЬ

Ти мене обіймаєш дощем, Пелюстками розкішної мальви. І солодкий благесенький щем, Бо цей дощ, що між нами, – не зайвий.

Він так спрагло торкається вуст, І твої вицілює губи, Ніби доторк медовий загус І веде до останньої згуби.

15.07.2023

Літо ж не може гірчити? Промінь застряг у медах, Солодом сливи наліті, Сотами пахне в садах.

Реготно влітку нагідкам, Соняшник рветься увиса, Навіть роса, як лелітка, Блимає з літом у ритм.

Кошик наповнила пижма, Клевер зерном солодить – Царство солодкого літа... Тільки чому ж так гірчить?

2023

Мандрівна виставка «На Зламі»

25 липня у Бахмачі Східноукраїнський центр громадських ініціатив презентував мандрівну виставку «На Зламі», про зміни в житті цивільних людей внаслідок війни.

Виставка складається з 18 стендів, присвячених явищам, які вплинули на українське суспільство під час війни, починаючи з 2014 року.

Виставка звертає увагу на проблеми полону, зниклих безвісти, реінтеграції окупованих територій.

Під час відкриття виставки про проблеми, з якими стикаються родини зниклих безвісти, розповіла Людмила Біленька, матір зниклого безвісти добровольця Романа, членкиня Об'єднання родин зниклих безвісти «Надія».

Жінка розповіла, що до створення громадського об'єднання шукати рідних було значно складніше: «Дуже важко це було робити в 2014-му. Самі. Поліція казала мені, що вони не можуть шукати на окупованих територіях. В СБУ казали, що вони просто збирають інформацію. Люди, які поверталися з полону, не опитувалися. Якщо я хотіла знайти інформацію, змушена була збирати її сама».

Після повномасштабного вторгнення громадське об'єднання родин зниклих безвісти продовжило ділитися набутим досвідом з новими родинами постраждалих. Людмила наголосила, що ситуація із зниклими безвісти залишається вкрай складною через закриття правоохоронцями справ і відсутність якісних експертиз ДНК. Вона зазначила, що вирішити ситуацію допомогла б Міжнародна комісія з питань зниклих безвісти, але українська влада відмовляється підписати договір з цією міжнародною організацією.

Бажаючи мають змогу відвідати виставку у приміщенні Бахмацького будинку культури до 21 серпня.

Презентація виставки «На Зламі» в м. Бахмач відбулась за сприяння Молодіжної ради Бахмацької міської ради та ГО «Рух української молоді Бахмаччини».

Презентація виставки відбувається в рамках проекту «Посилення громадянського суспільства для трансформації культури пам'яті – ненасильницькі зусилля для протидії війні Росії проти України», що реалізується громадськими організаціями Kurve Wustrow (Німеччина) та Східноукраїнським центром громадських ініціатив (Україна) спільно з партнерами за підтримки Федерального уряду Німеччини.

Календар серпня

Чернігівська обласна універсальна наукова бібліотека видає щорічний календар «Знаменні і пам'ятні дати Чернігівської області на 2023 рік». Укладачі: Л. Студьонова, І. Каганова. Відп. за вип.: І. Аліференко. Друкуємо серпневу частину календаря.

5 – в м. Митава (нині Єлгава, Латвія) народився Бернгард Фридрихович Бурзі (1863 – 1909), історіограф, філолог-класик, епіграфіст, педагог, доцент, екстраординарний та ординарний професор. З серпня 1899 р. викладав грецьку словесність у Ніжинському історико-філологічному інституті. В інститутських «Известиях» опублікував дослідження історико-філологічного характеру.

16 – народився Віталій Терентійович Корж (1938), політик, громадський діяч, народний депутат України 4 – 6 скликань, кандидат економічних наук. Народився в с. Дроздівка Куликівського р-ну, автор книги біографічно-краєзнавчих оповідок «Еківоки» (Чернігів, 2019).

18 – в смт Козелець у дворянській родині народилася Клавдія Степанівна Калачевська (1873 – 1958), ботанік, кандидат біологічних наук. Закінчила з медаллю Ніжинську жіночу гімназію П. І. Кушакевич. Викладала в недільних класах для дорослих у Ніжині. Згодом переїхала до Києва, де здійснила інвентаризацію рослин акліматизаційного саду імені М. Каченка. Працювала завідувачкою бібліотеки Центрального ботанічного саду АН УРСР.

20 – народився Петро Васильович Одарченко (1903 – 2006), літературознавець, критик, педагог, член НСП України. З 1923 до 1933 року його доля була пов'язана з Ніжинським інститутом народної освіти: студент, аспірант, викладач, в. о. доцента. У 1933–1937 рр. – арешт і заслання. З 1944 р. – емігрант. Проживав і помер у Вашингтоні (США).

24 – в с. Хрипівка Городнянського р-ну (нині Чернігівського) народився Левко Григорович Лук'яненко (1928 – 2018), Герой України, дисидент, багаторічний в'язень радянських таборів, депутат Верховної Ради України кількох скликань. Деякий час проживав у Чернігові.

Новий номер журналу «Літературний Чернігів»

102-ге число щоквартального літературно-мистецького журналу Літературної спілки «Чернігів» і помандрувало до передплатників.

У розділі «Поетія» журнал друкує громадянську і філософську лірику нашого земляка, лауреата Шевченківської премії Леоніда Горлача із книги «Осінні гнізда».

Віктор Татарин пропонує уривок з повісті «Філіжанка мрії», Тетяна Яковенко, Альона Мороз – оповідання, Марія Шевченко, Станіслав Новицький, Ганна Верес-Демиденко, Ніна Горбань – добірки віршів.

Головний редактор «Літературного Чернігова» Михась Ткач друкує оповідання «Заповіт емігранта», в якому поміщається 100 років боротьби за Україну і закінчується сьогоднішніми днями та словами «життя не зупинити».

Часопис подає гумористичне оповідання Владислава Савенка про «тяжку» подорож українського пенсіонера до Варшави.

Рубрику перекладів відкривають поезії члена Кирило-Мефодіївського братства Олександра Навроцького. Поет, перекладач Станіслав Шевченко допоміг українському читачу побачити рідною мовою написане цим поетом у XIX столітті польською.

Друкується відгук Миколи Шумського на ще не видану книгу пісень Анатолія Шкуліпи «Я у казці живу».

У рубриці «Незабутні земляки» – матеріали допитів репресованої чернігівської поетеси Ладі Могилянської з її кримінальної справи, розпочатої у січні 1929 року, а також спогад про поетесу поета Марка Вороного, якого репресували 1935 року. Дослідження Владислава Савенка називається: «Ладя Могилянська: двічі репресована українська поетеса».

Розділ рецензій містить такі публікації. Анатолія Шкуліпи – про Володимира Кузьменка, збірку «Навпроти: вірші і поеми». Про книгу Григорія Самойленка «Пантелеймон Куліш і Ганна Барвінок: доля, Україна, любов» пише Олександр Забарний. Книгу Аліни Шевченко «Небесна сповідь» представляє Михась Ткач. Наталія Нікітіна розповідає про книгу Олени Мамчич «Загортаю слова у вічність...»

Чернігівський футбол: почали з перемог

Флагман футболу краю «Десна», на жаль, пропускає вже другий чемпіонат України, відігравши у прем'єр-лізі в чотирьох попередніх. Причина – нестача коштів. Детально про це публікація в минулому номері газети.

Натомість успішно почали сезон дві інші професійні команди області.

Вдругому за рангом дивізіоні нашого футболу – Першій лізі, як і торік, виступає новий футбольний клуб «Чернігів», сформований в основному з місцевих гравців. Ліга розділена на 2 групи, по 10 команд в кожній. Гра в два кола. Кращі команди груп на другому етапі чемпіонату сформують групу, команди якої боротимуться за чемпіонство і путівки у прем'єр-лігу. Інші команди потраплять в «групу виживання» – за збереження нинішньої приписки.

В турнірі багато відомих команд, які пограли і в еліті. В групі «А» це харківський «Металіст», який щойно вибув з прем'єр-ліги, також «Карпати» (Львів), «Нива» (Тернопіль), «Буковина» (Чернівці).

В групі «Б», де виступає наша команда, грають «Інгулець», який щойно вибув з еліти, «Металург» (Запоріжжя), що недавно грав стикові матчі за вихід в еліту, «Полтава», «Кремень».

В першому турі «Чернігів» 29 липня грав вдома, на стадіоні «Юність», де цілком могла б виступати і «Десна». З рахунком 3:2 наші перемогли столичний «Діназ». Голи у нас забили Койдан, Посмашний, Кривобороденко.

Наступний матч наші грають теж вдома. 6 серпня. Суперник – «Інгулець».

Цього літа отримала професійний статус команда «Кудрівка» з однойменного села донедавна Сосницького району. Вона досі успішно грала в турнірах аматорів, виграла чемпіонат області. І ось допущена в Другу лігу.

Сезон команда почала з участі в першому етапі Кубка України з футболу. Наші на виїзді 29 липня перемогли сильний аматорський клуб «Олімпік» – 1:0. В наступному етапі вчора наші грали на виїзді з досвідченим професійним клубом «Кремень» з Кременчука.

В чемпіонаті «Кудрівка» стартує 6 серпня, на виїзді в матчі з командою «Скала 1911». В другому турі вперше зіграють вдома, 11 серпня з командою «Васт». Загалом в турнірі 15 команд. Серед них – «Нива» (Вінниця), що пограла і в прем'єр-лізі, другі команди відомих клубів «Карпати», «Металург», «Кремень».

В команді «Кудрівка» перед стартом першого для неї чемпіонату, звичайно ж, відбулося суттєве підсилення. Цікаво, що тепер грають кілька відомих донедавна гравців «Десни». Щойно прийшли Євген Чепурненко і Денис Скепський. А Павло Щедраков грав і дотепер. 38-річний захисник 5 років тому завершив кар'єру гравця, був тренером молодіжки «Десни», але повернувся на поле, нині капітан «Кудрівки».

Корисні поради

- Свіже молоко краще зберігати в темному місці, бо під дією світла в ньому руйнуються вітаміни.
- Забруднені вікна краще відмивати підсоленою водою.
- Влітку в будинок часто залітають мухи. Щоб вони не сідали на дзеркала, потрібно протерти їх зрізом цибулини.
- Віник служитиме набагато довше, якщо перед першим використанням його занурити на кілька хвилин у гарячу солону воду.

Наша газета – на сайті в Інтернеті

Вже кілька років існує в Інтернеті сайт нашої газети «Світ-інфо». На цьому ж сайті розміщуються і всі номери нашого дочірнього видання – обласної літературно-мистецької газети «Струна». На сайті є всі номери обох газет за всі роки їх видання: «Світ-інфо» – за понад 11 років, «Струна» – за понад два роки. Всі публікації й ілюстрації можете легко скопіювати.

Адреса сайту: <http://svit11.wordpress.com>.

«Jazz-Куліса vol. ХХІІ» – нова програма бенду «BissQuit» і Ольги Перепелиці

22-у за ліком концертну програму в рамках творчого проекту «Jazz-Куліса» 29 липня представив у затишному дворіку обласного філармонійного центру джаз-бенд «BissQuit».

Володимир Балаба (труба, флюгельгорн), Микита Гірня (саксофон,

кларнет), Олег Богуш (клавішні), Сергій Галамага (гітара), Данило Корінь (ударні) разом із запрошеною гостею – відомою співачкою Ольгою Перепелицею підготували програму, в яку увійшли сучасні джазові хіти. Від «Sweet Sorrow» Джошуа Редмана, «Recordame»

Данієлі Д'Ерколь – до «Shadow» групи «Beady Belle», «Take Me to the Alley» Грегорі Портера, «Left Side» співачки Елоїз.

Автор проекту «Jazz-Куліса» – кандидат мистецтвознавства Дмитро Теревун.

